

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886. Andra Kammaren. N:o 57.

Onsdagen den 12 Maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes den i förmiddagssammanträdet började föredragningen af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i afseende på afgifterna för tullnederlag samt med förslag till förordning angående allmänt frilager.

*Angående
inrättande
af allmänt
frilager.*

I punkten 2 hemställde Utskottet, att Kongl. Maj:ts föreliggande förslag till förordning angående allmänt frilager icke måtte vinna Riksdagens bifall.

I fråga härom anförde:

Herr Hammarberg: Den talare i förmiddags, som hade sista ordet i frågan om mellanrikslagen, började sitt anförande med de orden, att det är förunderligt, att så fort någon fråga inom Riksdagen förekommer, som kan befördra handel och industri eller afser borttagande af några utaf de hinder, som resa sig mot dessas utveckling, så kommer alltid något hinder i vägen. Han och jag kommo visserligen till olika slut i den frågan, men jag hoppas, att han, som i förmiddags anförde flera exempel på riktigheten af sitt påstående, bland exemplen äfven måtte inregistrera den votering, som sist egde rum, hvilken utföll så, att då föreliggande fråga afslogs, därför att det var så litet, som begärdes. Åtminstone förklarade nämnde talare, att frågan ej var värd att bifallas, därför att hvad som begärdes var så obetydligt; men det är möjligt att detta var en åtgärd, som var olycklig, åtminstone för de smärre köpmännen, för hvilka den ifrågavarande afgiften är af betydighet, särskildt till följd af det sätt, på hvilket den uppbäres. Men jag skall icke längre uppehålla mig vid dessa förhållanden, utan öfvergår till den fråga, som föreligger.

Såsom synes af Kongl. Maj:ts proposition, har frågan uppstått på initiativ af handelsföreningen i Göteborg och sedermera upptagits af handelsföreningen i Malmö; och då jag på den tiden satt såsom ordförande för Göteborgs handelsförening, har jag ansett mig böra rörande denna sak meddela några närmare upplysningar.

Det första steget, som togs af Göteborgs handelsförening, var att utsända några personer till Köpenhamn för att närmare lära känna sammanhanget med den stora fördel, som Köpenhamns köp-

Angående
inrättande
af allmänt
frilager.
(Forts.)

män i öfver 100 år haft af kreditupplag och så kalladt frihandelsupplag. Köpenhamnarne hafva nemligen genom de lättnader, som ligga i dessa institutioner, med sådan fördel kunnat konkurrera med andra köpmän, att de särskildt derigenom blifvit i tillfälle att kunna förse en stor del af södra Sverige med dess varubehof. Handelsföreningen i Göteborg ansåg också, att detta var ett ämne, som vore af största intresse att få utredt, och den beslöt att aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t måtte taga frågan under ompröfning samt tillse, huru de ofvan antydda fördelarne måtte komma landet till godo. Som herrarne se af Kongl. Maj:ts proposition, remitterades denna skrivelse till Kommerskollegium och Generaltullstyrelsen. Båda dessa verk förordade skrifselsens syfte i ordalag, som återfinnas på pag. 28 i den Kongl. propositionen, hvarest det heter: »Genom nådig remiss den 12 September 1884 anbefalde Eders Kongl. Maj:t Kommerskollegium och Generaltullstyrelsen att inkomma med gemensamt underdånigt utlåtande öfver komiténs författningsförslag.» En komité hade nemligen tillsatts för frågans behandling, och öfver komiténs förslag hade nämnda båda myndigheter anmodats att yttra sig. »I det utlåtande», — heter det vidare — »som embetsverken på grund häraf den 4 Juni sistlidet år i underdånighet afgifvit, förklara de sig, lika med komitén, anse, att de nu ifrågasatta institutionerna skulle komma att medföra väsentliga fördelar för den svenska handeln». Jag vill icke besvara Kammarren med ett längre citerande, utan hänvisar i öfrigt till pag. 29 och 30 i Kongl. Maj:ts proposition, hvaraf framgår, att så väl Kommerskollegium som Generaltullstyrelsen och den för ärendets närmare utredning af Kongl. Maj:t tillsatta komitén ansågo frågan vara behjertansvärd och egnad att i många fall underlätta vår handel och våra näringar.

Det var egentligen tvenne frågor, som förelågo, nemligen frågan om kreditupplag och frågan om frilager. Kreditupplag är, såsom herrarne känna, den rätt, hvilken handlandena i Köpenhamn ega att taga in i sina egna magasin tullpliktigt gods, sedan det af tullkammaren antecknats, och handlandena debiterats för tullafgiften, hvilken de slippa att betala, till dess varorna blifvit sålda eller utskäppade. De äro härvid underkastade stark kontroll af tullverket, men deras rätt att njuta denna förmån hvilat äfven på förtroende; och om de missbruka detta förtroende, så mista de för all framtid denna rätt. Kreditupplagsrätten har i Köpenhamn begagnats öfver 100 år, utan att det gifves exempel på, att den någonsin missbrukats i större omfattning; och den minskning i tull, som derigenom i Köpenhamn uppstått, är nästan försvinnande liten, en procent eller ungefär så mycket. Emellertid har Hans Excellens Herr Statsministern, i sitt anförande till statsrådsprotokollet, icke ansett sig kunna förorda det så kallade kreditupplaget, emedan han ansåg det möjligen kunna vara med någon fara förenadt, då tullen icke skulle omedelbart erläggas, utan man endast skulle fordra säkerhet, såsom borgen och dylikt, af dessa köpmän, som finge taga varorna i sitt eget förvar. Men såsom jag nämnde har något missbruk af denna kreditupplagsrätt icke förekommit i Köpenhamn, utan allt har varit fotadt på det

förtroende, som dessa handlande hafva. Jag ber dock att få tillägga, att tullkammaren i Köpenhamn har rättighet att när som helst undersöka, huru förhållandet är med upplagda godset, om det finnes kvar eller icke.

*Angående
inrättande
af allmänt
frilager.
(Forts.)*

Då emellertid Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet icke ansett sig kunna förorda denna del af frågan, så skall jag, ehuru jag hyser de största sympatier för densamma, icke vidare beröra denna del af förslaget, utan jag öfvergår nu till frågan om frilager, hvilket så väl af Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet som af alla de myndigheter, hvilka häröfver yttrat sig, förordats. De yttra nemligen, att frilagersinstitutionen skulle efter deras förmenande medföra än större fördelar än kreditupplaget, ej blott för handeln på utlandet, utan jemyväl för den handel, som hade till syfte att inom landet afsätta utlandets produkter, och då en sådan åsigt hyllats af dessa auktoriteter, har det synts mig ganska eget, att Utskottet kommit till det resultat, som Utskottet gjort, att uemligen frilager icke skulle medföra några väsentliga fördelar, och på den grund afstyrkt detsamma. Säsom en liten kompensation mot detta har Utskottet velat förorda en lättnad i nederlagsafgiften, som dock här i dag på förmiddagen afslogs. Derigenom har utsigten till denna kompensation försvunnit; och under sådana förhållanden torde det vara så mycket mera skäl att nu, i likhet med Första Kammaren, bifalla Kongl. Maj:ts proposition i denna del. Jag skall icke uppehålla Kammaren med något längre anförande i frågan, ty jag tycker, att de handlingar, som förekomma i denna sak, äro tillräckligt talande.

Jag har sökt att i största korthet redogöra för denna frågas ursprung och slutar med att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

I detta yttrande instämde Herr O. *Melin*.

Herr Lönegren: Förslag om inrättande af frilager i Sverige väcktes för några år sedan, säsom den föregående talaren omnämnde, först af Göteborgs handelsförening, och sedermera har ansökning i samma syfte till Kongl. Maj:t inkommit från stadsfullmäktige i Malmö, båda förslagen gående ut på att bereda våra köpmän tillfälle att i handeln med utländska varor konkurrera med sina yrkesbröder i utlandet. I dessa förslag ingick äfven införandet af kreditupplag efter danskt mönster; men denna del af förslaget har icke blifvit af Kongl. Maj:t upptagen, utan har Kongl. Maj:t i stället föreslagit förändrade föreskrifter angående erläggandet af nederlagsafgift, hvilken del af den Kongl. propositionen i dag på förmiddagen afgjordes. Jag erkänner villigt, att tullagstiftningen bör så mycket som möjligt, utan att kronans rätt derigenom äfventyras, medgifva, att varuutbytet emellan Sverige och utlandet underlättas och utan hinder af tryckande extra afgifter kan försiggå, så väl införseln af utländska varor för afsättning inom vårt land, som äfven försäljningen till utlandet af hit importerade utländska alster och fabrikat; och att något i den vägen ännu icke från lagstiftningens sida blifvit åtgjort beror derpå,

*Angående
inrättande
af allmänt
frilager.*
(Forts.)

att någon större affärsverksamhet i denna riktning icke hittills existerat hos oss, och att således något behof af en sådan lagstiftning icke förefunnits; för min del finner jag ock föga troligt, att nämnda värda affärer af detta slag skola i framtiden här förekomma.

De orter i vårt land, som företrädesvis skulle lämpa sig för en dylik affärsverksamhet, äro Stockholm och Sundsvall för handel på Finland och Ryssland, Göteborg för handel på Jutland och Norge samt Malmö, Landskrona och Helsingborg för handel på Danmark. Jag tror dock, som sagdt, icke att någon större affärsverksamhet af detta slag kan vara att förvänta och sluter mig dertill af omständigheter, som jag ber att nu få i korthet omnämna. Finland har direkta och reguliera ångbåtskommunikationer på utlandet under samma tider som Stockholm, och dessutom begagna finnarne sig mycket lifligt af den dem medgifna rättigheten att lägga sina varor på transitupplag i vårt land, med rätt att få dem sig tillsända utan att tull för varorna här behöfver erläggas. Hvad Ryssland beträffar, har detta land äfvenledes ångbåtskommunikationer med de flesta andra länder och är dessutom genom jernvägar förbundet med Tyskland och den öfriga kontinenten. Det är således att antaga, att Ryssland under vanliga förhållanden hellre tager sina varor direkt än begagnar den nödfallsutvägen att taga sitt behof af äfven för oss utländska varor öfver Sverige. Jag erkänner, att förhållanden kunna inträffa, då detta land är tvunget dertill, t. ex. vid krigstillfällen, men sådant är undantag och för undantag skola vi icke stifta lag. Hvad jag nu anmärkt i fråga om Ryssland och Finland gäller i ännu högre grad för Norge och Danmark, hvilka länder dessutom genom sitt geografiska läge äro i förhand för oss vis å vis de stora handelsplatserna. Hvad Jutland angår, har denna del af Danmark jernvägsförbindelse från Fredrikshavn till Hamburg, Lübeck och hela kontinenten och dessutom en liflig ångbåtskommunikation med Köpenhamn, hvars vakna och insigtsfulla köpmän säkerligen ej skola låta detta handelsterritorium sig undanryckas. Att affärsmännen i Köpenhamn äro vaksamma och mycket om sig framgår deraf, att de allt mera etablera sig i Sverige, dels sjelfständigt dels ock genom filialer, icke blott i de skånska städerna, utan äfven uppe i landet, t. ex. i Norrköping och Stockholm. Att utländska varor redan nu kunna, utan att tull för dem här i landet erläggas, exporteras från nederlag, torde för Kammaren vara bekant. En olägenhet härvid är dock, det måste jag erkänna, att delning eller ompackning af kolly ej medgifves.

Om, såsom i statsrådsprotokollet antydes, borttagandet af den in- och utgående nederlagsafgiften för nederlagsgods som reexporteras kan vara till någon nämnvärd fördel för vår utrikes handel, så tror jag det vara alldeles omöjligt, att en sådan handel skall kunna uppblomstra och existera under den nu ifrågasatta lagen. Kostnaderna blifva efter mitt förmenande alltför dryga. Lagförslaget innehåller nemligen, att alla utgifter, som äro förenade med inrättandet af allmänt frilager, skola drabba de kommuner, som erhålla tillstånd till frilager. De skola anskaffa lämplig tomtplats, uppföra erforderliga byggnader till magasin, arbetslokaler, tullkontor och bevakningsrum m. m., samt derjemte aflöna tulltjenstemän och tullbetjente.

Detta allt kommer att uppgå till ganska stora belopp, och tror jag icke att många städer skola på sådant villkor komma att begagna sig af frilagersinstitutionen. För de personer, som vilja begagna sig af frilager, der sådant blir inrättadt, skulle naturligtvis afgifterna också komma att ställa sig mycket höga, under vanliga förhållanden för höga.

*Angående
inrättande
af allmänt
frilager.
(Forts.)*

Mot lagförslaget kan man, enligt min åsigt, framställa ganska befogade anmärkningar, både med afseende på svårigheten att förekomma underslef och den minskning i tullverkets inkomster, som genom lagens antagande kan framkallas. I 1:sta paragrafen af lagförslaget stadgas, att frilager får inrättas uti eller i närheten af stapelstad. Detta tillägg: »i närheten af» synes mig vara ganska befänkligt; af lagförslaget framgår nemligen, att utländska varor skola föras direkt från fartyget till frilagret utan att undergå någon undersökning till varuslag eller nettovigt; och vidare, att frilagrets egare för sig och sitt folk hafva fritt tillträde till frilagret för varornas ompackning, bearbetning etc. Det ligger då nära till hands att befara, att underslef dervid kan ega rum, i synnerhet när det gäller dyrbara och föga skrymmande artiklar. Såsom ett korrektiv häremot är visserligen föreskrifvet, att vederbörande tulltjensteman skall ega rätt att verkställa kroppsvisitation å den, som går ifrån frilagret; det är uppenbart, att en sådan åtgärd icke alltid kan vidtagas — och då ett frilager ligger utanför stad och således är i saknad af den kontroll, som en allmän trafik alltid medför, kan man äfven befara att af uppfinningsrike smugglare många andra sätt kunna upptänkas för be- drifvande af underslef.

En annan bestämmelse i lagen, som synes mig betänkelig, är den, att varor få på frilager bearbetas, förädlas och ompackas samt sedan angifvas till förtullning. Af väfnader kan man der förfärdiga kläder, af tobak göra cigarrer, af brännvin tillverka arrack, konjak, punsch, likör och vin, efter bästa förmåga. Det ligger i öppen dag, att denna förädling och bearbetning m. m. skall komma att föranleda åtskilliga svårigheter vid varornas tullbehandling och för taraberäkningen.

Bestämmelsen om rättighet att å frilagret ompacka varor och sedan låta tullbehandla dem förtjenar äfven att anmärkas. Som Kammaren torde erinra sig, bestämdes vid 1882 års riksdag, på förslag af tullkomitén, att en hel mängd i tulltaxan upptagna artiklar, i synnerhet manufakturvaror och korta varor, skola förtullas efter varans bruttovigt, d. v. s. att det inre emballaget af askar, kartor, pappersonslag och inlägg skall numera ingå i förtullningsvigten, under det att förut vederbörligt afdrag i vigten gjordes för detta emballage. När man nu vet att detta inre emballage å ett stort antal artiklar, t. ex. leksaker, snörmakerier, konstgjorda blommor, vantar, handskar, bijouterier m. m., hvilka draga höga tullsatsar, uppgår till 20, 30 ja ända till 40 procent och deröfver af varans vikt, så är det klart, att importören genom att begagna sig af frilagret och sin rätt att der ompacka varor skall kunna göra en betydlig och obehörig vinst, till förlust för statsverket, till förfång för andra, som icke kunna begagna sig af frilagret, och till skada för landets näringar.

Mycket annat skulle kunna vara att erinra mot denna rätt för

*Angående
inrättande
af allmänt
frilager.*
(Forts.)

importören att å frilagret bearbeta och ompacka sina varor; men jag vill icke trötta Kammaren med den mängd detaljer, som det då vore nödvändigt att anföra. En anmärkning till ber jag dock att få framställa, och den anser jag förtjent af synnerlig uppmärksamhet. I tullstadgan föreskrifves, att bränvin af säd och potatis icke får uppläggas på nederlag eller transitupplag. Men om nu denna lag antages, då skulle denna stipulation kringgås och då kan en importör af dylikt bränvin upplägga så mycket han vill på frilagret och får således de facto nederlagsrätt för sin vara utan att därför behöfva betala den för andra varor stadgade nederlagsafgiften, en procent af för varan belöpande tull, hvarförutom han har den fördelen att på frilagret kunna förädla varan till konjak, arrack, punsch, likör och dylikt och derifrån i större eller mindre partier utsända densamma i marknaden, hvarjemte han kan genom omtapping på tunnare kärl, tillräckligt starka för en kortare transport, bereda sig en ej oväsentlig fördel på den till 15 procent bestämda taran.

En af tullkomiténs ledamöter har på statsverkets bekostnad företagit en utrikes resa för att studera tullväsendet i åtskilliga länder, och besökt dervid London, Håvre, Amsterdam och Antwerpen. Af den berättelse som afgifvits öfver denna resa inhemtas, att Sverige i afseende på tullagstiftningen i liberalitet icke står efter dessa länder och att någon institution motsvarande den af Kongl. Maj:t föreslagna icke finnes på ofvannämnda platser. I Danmark finnes visserligen frilager medgifvet genom 1863 års lag, men icke, såsom här föreslås, *allmänt*, för hela landet, utan blott i Köpenhamn och Helsingör; och hvad vin och sprit angår, endast i Köpenhamn. Genom lagen af den 4 Juli 1866 är frilager äfven medgifvet i Norge; under de 20 år som sedan dess förflutit har det endast funnits till på papperet, ej begagnats.

Om det föreslagna frilagret endast skulle begagnas för handel på utlandet med utländska varor, således för export, då skulle jag ej hafva något emot de i lagförslaget intagna föreskrifter och medgifvanden, men då, efter min öfvertygelse, någon sådan affär ej torde vara att påräkna eller förvänta, men frilagersinstitutionen lätteligen skulle kunna af in- och utländska spekulanter begagnas till underlättande af handeln på inrikes ort med utländska kram- och lyxvaror till, jag upprepar det, förlust för statsverket, till förfång för de inhemska näringarna och till men för de importörer, som icke vore i tillfälle att använda frilagret, så yrkar jag bifall till Utskottets afstyrkande framställning.

Häruti förenade sig Herrar *Svartling*, *Hæggström*, *Janson* i Carlshed, *Redelius* och *Sandwall*.

Herr Nils Petersson: Efter det sakrika anförande, som föregående talare haft, kunde det vara alldeles öfverflödigt, att jag yttrar mig i frågan. Den, som något närmare tänker på saken, måste komma till samma resultat som han, nemligen att yrka bifall till Utskottets förslag.

En enda sak vill jag dock påpeka. När man vet, hur det går till med kontrollen vid våra bränvinsbrännerier, och hvilka försnill-

ningar och underslef der kunna ega rum, hvad kan man icke då vänta sig i den vägen, om våra handlande och importörer finge rätt att, som här är ifrågasatt, i stora lager upplägga och magasinera varor. Jag anser detta förslag vara till den grad egnadt att upphäffa all slags tullkontroll, att jag skulle betrakta det som en ren olycka, om det antoges. Här skulle icke ens staten vara den, som hade att uppföra magasin, utan det vore importörernes sak. Jag tänker mig hvilken mängd löndörrar då skulle komma att inrättas; en ingång blefve nog synlig, men hvilka ingångar, som funnes för öfrigt, det visste man icke.

Såsom sagdt, på de skäl, som här under diskussionen anförts, äfvensom de, hvilka Utskottet närmare angifvit, tycker jag att det är alldeles klart, att Riksdagen icke kan göra annat än afslå den Kongl. propositionen och bifalla Utskottets afstyrkande hemställan. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr J. H. G. Fredholm: Den ifrågavarande institutionen har uppenbart till syfte att möjliggöra en transitohandel i vårt land; och om man i allmänhet får anse, att handeln är ett eftersträfvansvärdt godt, bör man väl icke göra undantag för denna gren af handelsverksamheten. Utskottet synes likväl vara af en annan åsigt, och jag befarar, att denna åsigt delas af flertalet bland Kammarens ledamöter, på grund af dels det beslut, Kammaren redan fattat i första punkten, och dels det bifall, som kommit de talare till del, hvilka godkänna Utskottets förslag i andra punkten.

Jag bekänner, att jag icke kan dela Utskottets uppfattning. De skäl, som Utskottet anført för sin mening, synas mig icke kunna hålla stånd vid närmare granskning. Utskottet medger visserligen, att en institution af ifrågavarande beskaffenhet kan lända vår utrikes handel till gagn, men säger sedermera, att de dermed förknippade olägenheterna torde vara långt större än fördelarne; och ser man litet längre fram i motiveringen, så finner man, att orsaken, hvarför Utskottet icke betraktar fördelarne såsom synnerligen afsevärda, är den, att dessa inskränka sig endast till handeln. Detta åskådningssätt är emellertid felaktigt, ty man får icke förbise, att med utvidgad handel följa åtskilliga andra fördelar. En utvidgad handel betingar utvidgad sjöfart, och en ökad handelsomsättning mellan två orter möjliggör åstadkommande af reguliera transportförbindelser till fromma för den inhemska produktionen, då den vill söka sig väg till utlandet. Och det är just en mycket stor svaghet, vårt lands producenter hafva att kämpa mot, den att, på grund af vårt lands ringa folkmängd och ringa omsättning, reguliera transportförbindelser icke kunna upprätthållas, till den omfattning, som önskligt vore. Detta gör att det ofta blir för industriidkaren hardt nära omöjligt att vinna afsättning för sin tillverkning i främmande land, äfven om hans vara är sådan, att den med framgång skulle kunna konkurrera med andra länders produktioner.

Vidare förmenar Utskottet, att man icke bör fästa synnerligt afseende vid införande af frilager derför, att en sådan institution, i följd af dermed förenade dryga kostnader, icke skulle kunna komma till

*Angående
inrättande
af allmänt
frilager.*
(Forts.)

*Angående
inrättande
af allmänt
frilager.*

(Forts.)

stånd annat än i Stockholm, Göteborg och Malmö. Tydligtvis kunna frilager, enligt sakens egen natur, icke upprättas annat än på de större handelsplatserna. Men icke kan detta vara ett skäl att afstyra införandet af frilagersinstitutionen, ty äfven om frilager icke komma att upprättas på andra än de nämnda platserna, skall väl hela landet komma att hemta fördelar af att storhandeln på dessa platser utvecklas.

Den ärade talare, tillika ledamot af Bevillnings-Utskottet, som yttrade sig emot införande af frilager, sade, att behof af en sådan institution icke visat sig i vårt land, därför att ingen sådan verksamhet, som afser omsättning af utländska produkter till våra grannländer, hos oss existerar. Denna omständighet utgör dock ingalunda något bevis för, att sådant behof icke förefinnes, ty en dylik verksamhet kan omöjligen uppstå förrän frilager inrättas. Frilagret är just vilkoret för en sådan verksamhets uppkomst; ty fördelen af frilager ligger icke i det vilkor för transitohandeln, som den ärade talaren anförde såsom det enda, eller att större varupartier kunna intagas, läggas på nederlag och derefter åter utföras, ett vilkor, som redan finnes i nederlagsinstitutionen, utan deri, att man kan intaga utländska varor, på en plats, der ompacka dem, noggrant sortera dem, blanda dem och, om så behöfves, underkasta dem en lättare bearbetning, hvarigenom produkterna göras lämpliga att motsvara de behof, som förefinnas på de marknader, hvarest man vill omsätta dem, och detta låter sig ej göra genom att lägga varorna på nederlag.

Man har äfven påstått, att det icke finnes sannolikhet för, att frilager skulle i vårt land komma att upprättas. Derom är svårt att döma, ty huru vida frilager kommer till stånd eller icke, beror ytterst på företagsamheten hos dels individerna dels ock kommunerna. Någon fara för Riksdagen att bifalla förslaget om sådana inrättningsanordnande förefinnes likväl icke, ty någon kostnad förorsakas icke statsverket derigenom, och institutionen kommer icke att på något sätt mildra våra tullförhållanden. Och huru vida den skulle, såsom den förutnämnde ärade talaren fruktade, komma att i väsentlig mån öka vår import, derom kunna vi icke bilda oss någon mening på grund af erfarenhet. Möjligt är, att så kan komma att inträffa, men i så fall, och om deraf skulle uppstå några olägenheter, kan man ju sedermera vidtaga de åtgärder, som kunna anses nödiga för att förekomma olägenheterna när de uppstå.

Att tillåta uppförande af frilager skulle icke, på sätt jag redan anført, medföra någon fara för statsverket, men deremot befrämja företagsamheten, der sådan finnes, och vid sådant förhållande synes mig staten icke böra motverka ett syfte, som är så väl förtjent af uppmuntran. Det är väl sant, att frilager är en dyrbar institution, men det har dock visat sig, att Stockholm, Göteborg och Malmö kunna göra uppoffringar för att befrämja utvecklingen af dessa platserns handel. Särskildt har Stockholm utgifvit omkring två millioner kronor för anläggning af en uthamn till staden; och denna hamn skulle, då den visat sig icke kunna få den användning, som man med densamma afsett, mycket väl lämpa sig för upprättande af frilager. Jag vill dermed lemna osagdt, om ett frilager på nämnda

plats skulle få en nämnvärd betydelse för handeln mellan Finland och Sverige, emedan detta komme att bero på hvad slags affärsmän här finnas eller kunna uppstå. Finnas dugliga sådana, tror jag, för min del, att en liflig handelsverksamhet skulle kunna uppstå mellan Stockholm och Finland med utländska produkter, särskildt kolonialvaror. Jag hemtar stöd för denna mening från förhållandet med frilagret i Köpenhamn. Man ser nemligen med förvåning, att Danmark till oss exporterar betydliga kvantiteter kolonialvaror, särskildt kaffe, och detta till och med stundom i större partier än dem, vi taga från sjelfva de stora handelsplatserna i mellersta Europa. Detta beror icke på någonting annat, än att i Danmark finnas frilager. Utskottet säger väl, att någon erfarenhet från främmande land, talande till förmån för den föreslagna institutionen, icke kan sägas föreligga. Ja, detta kan mycket väl sägas. Ty vi hafva sådana inrättningar dels såsom nämndt är i Danmark, der frilager existerat öfver 30 år och utvecklat sig ur det transitupplag, som der funnits i omkring 100 år, och dels, ehuru i annan form, i de engelska dockorna. Och om också Englands tullstadga icke är i likhet med vår sådan, att den nödvändiggör frilager för ett så stort antal produkter, som hos oss skulle blifva nödvändigt, behöfs frilagret dock i England för exempelvis té och tobak, hvilka båda artiklar uppläggas och sorteras i dockorna och derefter åter utföras tullfritt.

En ytterligare anmärkning mot frilagersinstitutionen är den, att frilager skulle medföra förlust för statsverket derigenom, att man å frilager finge verkställa ompackning af varorna och således tullbehandla dem på billigare sätt. Och den ärade talaren från Norrköping, som i tullfrågor bör tillmätas stor auktoritet, ansåg, att derigenom bereddes tillfälle att kringgå tullstadgans anda och mening. Trots hans auktoritet torde man få antaga, att så icke skall blifva förhållandet, om man för döma af statsministerns anförande till statsrådsprotokollet, i hvilket säges, att tillåtelsen i tullstadgan att förtulla varor med emballage tillkommit icke för att bereda statsverket ökade inkomster, utan för att åstadkomma varornas lättare tullbehandling. Detta torde ock i de flesta fall hafva varit de skäl, som föranledt tullkomitén att föreslå, att efter den nya tulltaxan ett så stort antal artiklar skulle förtullas med emballage.

Jag har igenting vidare att tillägga. Jag tror icke, att förslaget om frilagers inrättande nu kommer att vinna Kammarens bifall. Men jag hoppas att frågan skall återkomma i framtiden och då röna ett bättre mottagande. Och jag hyser denna förhoppning, derför att jag anser frilagersinstitutionen vara af stor vigt och betydelse för vårt land, dess handel och industri, genom att bereda vårt land en utväg till ökad export.

Herr *Wilh. Carlson* instämde med Herr Fredholm.

Herr *Dieden*: Detta ärende har behandlats först af en särskild komité och derefter af Kommerskollegium och Generaltullstyrelsen, innan regeringen framkom med förslag deri till Riksdagen. Hans Excellens Herr Statsministern säger, att nämnda båda myndigheter,

*Angående
inrättande
af allmänt
frilager.
(Forts.)*

*Angående
inrättande
af allmänt
frilager.*

(Forts.)

på ett klart och öfvertygande sätt ådagalagt fördelarne af den utaf komitén förordade och af Kongl. Maj:t föreslagna frilagersinrättningen, och det är antagligt, att myndigheterna, hvilka grundligt satt sig in i frågan, kunnat bedöma fördelarne deraf bättre, än hvad Bevillnings-Utskottet i Riksdagens elite timma haft tid att göra. Utskottet säger i sitt betänkande, att de lättnader, hvilka skulle tillgodokomma endast köpmännen i vissa af rikets största städer, skulle för öfriga handelsidkare i stället medföra ökad svårighet att utvärda i konkurrensen. Om Utskottet med öfriga handelsidkare menar utländska, är Utskottets åsigt riktig, men afser Utskottet dermed handelsidkarne i våra mindre städer, förstår jag icke detta yttrande, ty för de sistnämnde måste det vara likgiltigt, om de köpa sina varor från utlandet eller från ett frilager inom landet. Hela södra Sverges import af kolonialvaror sker nu till större delen från Köpenhamn, der frilager finnes och köpmännen således kunna med mindre kostnad intaga stora kvantiteter varor och derefter afyttra dem åt olika håll. Men om en sådan inrättning finnes i Malmö, skulle kunna dit införas skeppslaster, innehållande mera varor än som behöfdes i Malmö, hvilka varor kunde utdelas till andra städer i Sverige, och detta skulle vara för landet så mycket fördelaktigare, som vi i dessa tryckta tider böra söka befria oss från den utländska konkurrensen så mycket som möjligt. Frilagersinstitutionen är för öfrigt icke någonting nytt; den finnes redan annorstädes. Det vore väl icke heller någon skada för landet, om, såsom en ärad talare befarade, på frilagersplatserna funnos större fabriker, som förädlade dit införd sprit, t. ex. vin och likör. Det vore ju tvärt om stor fördel för landet, om detsamma sjelft kunde fabricera dessa varor i stället för att låta utlandet göra det, hvarigenom så väl arbetsförtjensten dervid som bevillning för den deraf föranledda inkomsten stannade i landet. Bland andra städer, som hafva frilagersinrättningar, vill jag nämna Hamburg. Denna stad har derigenom uppsvingat sig till stort välstånd, hvilket kommit hela landet till godo; och jag kan icke se annat än att frilagersrätt skulle äfven för hela vårt land medföra stora fördelar.

På grund häraf yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Hammarberg: Min ärade vän, representanten från Norrköping, hade ett anförande, som tycktes finna en synnerlig genklang hos denna Kammare, men för min del får jag säga, att, oaktadt alla de vackra fraser, som uti detta anförande förekommo, och oaktadt det utmärkta sätt, hvarpå det framsades, det dock på mig gjorde ett smärtsamt intryck. Han talade om de stora vådor, som införande i vårt land af den ifrågavarande institutionen skulle medföra. Men jag hemställer, om vi här i Sverige stå på en sämre moralisk ståndpunkt än i andra länder, der denna institution i många år existerat och, efter hvad jag har mig bekant, äfven verkat högst-fördelaktigt. Hvarför man då skall måla upp sådana vådor för vårt land, det kan jag icke förstå, då jag är öfvertygad om, att ärligheten hos oss är fullt lika stor som hos andra folk.

Tyvärn kan jag icke tala alldeles af erfarenhet i en dylik fråga,

emedan jag aldrig idkat importhandel, utan endast exporthandel, men jag har dock sökt att efter bästa förmåga sätta mig in i frågan, och jag har dervid trott mig finna, att denna institution skulle för vår exporthandel verka särdeles fördelaktigt. Jag nämnde, då jag första gången hade ordet, att efter min uppfattning ännu större fördel skulle hafva varit förenad med inrättande af s. k. kreditupplag. Men, märkvärdigt nog, har detta, ehuru förordadt af så väl Kommerskollegium som Generaltullstyrelsen, af regeringen ansetts mera vådligt än frilagerinstitutionen, som deremot af Herr Finansministern blifvit särdeles förordad. Min ärade vän från Norrköping har emellertid, såsom jag nämnt, i denna senare institution sett vådor, som ingen annan kunnat upptäcka, men naturligtvis har han mycket större erfarenhet än de flesta i den vägen. Jag kan dock icke instämma med honom, utan jag vidhåller hvad jag sagt.

Man har sagt att denna frilagersinstitution icke skulle kunna komma i fråga att införas på andra ställen i vårt land än Stockholm, Göteborg och Norrköping. Om så skulle vara, är väl detta ett skäl att förhindra dess införande? I Danmark har den funnits endast i Köpenhamn, men man har dock ansett det vara ett danskt, och icke endast ett köpenhamnskt intresse. Men äfven om dess införande här i landet blott skulle vara ett Stockholms-, Göteborgs- eller Malmö-intresse, så ligga väl dock dessa städer i Sverige, och det kan då väl åtminstone icke skada det öfriga landet, om dessa städers handel kan mera utvecklas, om det också icke kan egentligen gagna det.

På nu och förut anförda skäl yrkar jag fortfarande bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Andreasson: Sedan den ärade talaren på norrköpingsbanken yttrat sig i frågan, har jag egentligen ingenting att tillägga. Jag får dock säga, att jag för min del anser, att ingen Kongl. proposition har under denna riksdag framkommit, som varit så onödig, och jag vågar påstå äfven onyttig, som denna. Ty införandet af den ifrågavarande institutionen i vårt land skulle medföra betydligt trassel med afseende å tullafgifternas utfäende, hvarförutom stadgandet om kroppsvisitation, hvilket skulle kunna ske godtyckligt om förslaget antoges, är något, som jag anser, att ingen hederlig man skulle vilja underkasta sig. I sammanhang dermed vill jag fästa uppmärksamheten uppå den oegentligheten, att ett fruntimmer, hvilket ju enligt lag är berättigadt att idka handel, icke skulle hafva någon nytta af denna institution, emedan tillträde till frilager är i förslaget henne förbjudet. Då man derjemte betänker, hvilket betydligt antal tulltjenstemän, som skulle behövas för att hafva tillsyn öfver att lagens föreskrifter riktigt efterlefdes, så finner jag endast deri ett tillräckligt skäl att afslå förslaget. Men äfven i öfrigt är det efter min uppfattning icke lämpligt att stifta en dylik lag, ty om man dermed verkligen vill befrämja handeln med utländska varor, så tror jag dock, att den fördel, som dermed skulle vinnas, endast skulle tillskyndas några större importörer, men deremot icke komma Sveriges handel i allmänhet till godo. Det synes mig underligt, att ett dylikt förslag

*Angående
inrättande
af allmänt
frilager.*
(Forts.)

*Anyående
inrättande
af allmänt
frilager.
(Forts.)*

kunnat framläggas, då, enligt hvad jag nyss sade, det i många fall kommer att medföra trassel; och vi hafva i det fallet sett, huru i afseende på bränvinskontrollen man kunnat trassla med våra tjänstemän på ett sätt, som är hvarken lämpligt eller värdigt.

En talare har sagt, att de myndigheter, som yttrat sig öfver förslaget, tillstyrkt detsamma. Ja väl hafva de gjort detta; men åtminstone har icke chefen för Finansdepartementet tillstyrkt detsamma utan betänkligheter, och om tullstyrelsen har gjort det, så förundrar detta mig icke, då, som vi veta, nämnda styrelse förfarit på enahanda sätt i andra fall, då det gällt att befordra införsel af och handel med allt möjligt utländskt kram. Kammaren bör därför låta sig angeläget vara att söka förhindra och förekomma allt dylikt, som kan menligt inverka på vårt lands välstånd. Att Kommerskollegium skall hafva tillstyrkt lagens antagande, är något, hvarom jag icke vill yttra mig, men man får väl antaga, att nämnda styrelse är af samma åsigt som tullstyrelsen i dylika frågor.

Jag hoppas att Kammaren icke skall bifalla detta förslag. För min del kan jag det ej, emedan jag anser att förslaget skulle komma att medföra mycket trassel.

Jag får således tillstyrka bifall till Utskottets afstyrkande hemställan.

Herr Ahlström: Jag hade verkligen tänkt att yttra mig litet mera utförligt i denna fråga och sökt att efter min ringa förmåga bidra till densammans belysning och utredning, enär den verkligen är af vida större vikt, än, jag vågar säga det, mängden bland herrarne tänkt sig, men dels i betraktande af den utgång, som voteringen angående första punkten af betänkandet på förmiddagen erhöi, och dels med hänsyn till den ringa utsigt, som äfven derförut funnits för framgången af förslaget angående frilagers införande, eftersom ingen enda reservant från denna Kammare antecknat sig mot Utskottets betänkande i denna del, vill jag, för att icke onödigt förspilla en dyrbar tid i riksdagens sista dagar, afstå från min föresats och skall endast be att få nämna något i afseende på Utskottets motivering i de delar, deri densamma icke redan blifvit af föregående talare berörd.

Den första anmärkningen, som göres af Utskottet emot förslaget, rörer den dryga kostnaden för anskaffande och underhåll af lokaler för dessa frilager. Men då dessa kostnader icke skulle komma att drabba statsverket, så hade jag icke tänkt, att Utskottet skolat så mycket fästa sig vid den saken. Jag har föreställt mig att det sätt, hvarigenom frilager snarast skulle kunna förväntas på någon plats inom landet komma till stånd, vore genom bildande af ett bolag af enskilda personer för uppförande af den byggnad samt vidtagande af de åtgärder i öfrigt, som för ändamålet kunde erfordras. Ett sådant bolag skulle naturligtvis icke behöfva utgifva sina penningar, förrän detsamma hade vunnit visshet om att dess lokaler verkligen skulle komma att för ändamålet användas. I motsats mot hvad Utskottet synes förvänta, tror jag, att ett dylikt förslag skulle blifva lönande; ty om vi tänka oss, huru förhållandet i det fallet är i Kö-

penhamn, der tullverket är egare af frilagersbyggnaden, att nemligen en hvar innehafvare af lokal derigenom får erlægga en årlig hyra af icke mindre än 5 kronor per quadrataln golftyta och att alla lokalerna äro ständigt upptagna, så torde, om än icke afgiften för hyra, som här komme att erläggas, blefve så stor, affären dock kunde antagas blifva rätt god. Lagerrum måste ju varuegaren hafva någonstädes, i frilagersbyggnader eller på annat ställe.

Det har blifvit sagdt, att frilagers inrättande endast skulle lända till förmån för köpmännen i rikets största städer. I det fallet ber jag få fästa uppmärksamheten derå, att frilagret skulle vara till gagn icke ensamt för dessa städers köpmän, utan att äfven idkare af fabriksverksamhet af flera särskilda slag skulle kunna hafva stor fördel af detsamma. Man kan nemligen tänka sig, att vissa delar till deras fabrikat, hvilka måste införas från utlandet, skulle kunna tilllika med de inom landet tillverkade delarne intagas på frilagret, der sammansättas och derifrån sedermera exporteras. Detta skulle naturligtvis blifva till stor fördel för fabriksverksamheten likaväl som för exporthandeln, och skulle således icke komma att undergräfvä dessa näringar. Exporthandeln anser jag för min del skulle vida bättre än genom nederlag och transitupplag kunna tillgodoses genom frilager i följd af de åtgärder, som man kunde vidtaga i afseende å der inlagda varor. Det har blifvit nämndt af Utskottet, men är till en del besvaradt af andra talare, att den fördel, som skulle komma de städer, der sådant frilager inrättades, till godo, skulle ske på bekostnad af öfriga orter i landet och af de handlande, som vore bosatta derstädes. Detta är besvaradt dermed, att man visst icke vid tanken på inrättande af frilager afsett någon konkurrens med handlande på andra orter *inom* landet, utan att man åsyftat en konkurrens med *utlandet*. I det afseendet vill jag ytterligare påpeka, huru som manufakturvaror från Köpenhamn årligen införas till södra Sverige för många millioner kronors värde. Detta torde i väsentlig mån härröra deraf, att manufakturisterne i södra Sverige icke kunna konkurrera med handlandena i Köpenhamn, just till följd af de friare institutioner i tullväg, som der finnas. En handlande uti en af våra städer kan icke hålla sig med en så stor mängd varor på lager, att det för de kunder, som besöka honom, kan finnas ett så rikligt urval som i Köpenhamn, der handlandena hemma hos sig hafva nästan endast prof på hvad de hafva att erbjuda, men, så snart som requisition göres, uttaga från kreditupplaget eller frilagret hvad som behöfves. Det skulle väl icke kunna vara till skada för någon annan del af landet, om i vissa städer en konkurrens i detta fall kunde åvägabringas med utlandet.

Utskottet har vidare framhållit, att man skulle på frilager kunna upplägga spanmål, och att detta skulle komma att lända till men för jordbruket. Hvad den invändningen beträffar, vill jag blott erinra derom, att spanmål omöjligen skulle kunna på frilager uppläggas, emedan sådant skulle blifva alltför dyrt. Men om så blefve förhållandet, att spanmål verkligen på frilager inlades, och vi skulle få tull på spanmål, så vore det väl för den spanmålsproducerande be-

*Angående
inrättande
af allmänt
frilager.
(Forts.)*

Angående
inrättande
af allmänt
frilager.

(Forts.)

folkningen likgiltigt, om den spanmål, som infördes i landet, komme direkt utifrån eller från frilager.

Så väl Utskottet som talaren på norrköpingsbänken har ansett, att det skulle blifva en indirekt förlust derigenom, att frilagret kunde missbrukas, så att underslef och smugglingar egde rum, och att, såsom Utskottet säger, den kontroll, som inom stad kunde från allmänhetens sida utöfvas mot oloffig införsel, der ej vore att påräkna.

Mig synes tvärt om, som om de stadganden, hvilka innehållas i den föreslagna författningen emot sådana missbruk och smugglingar, äro tillräckligt stränga för att kunna förebygga sådant; och om dessa stadganden icke skulle finnas vara nog stränga, så vore det väl ingen svårighet att uttänka andra föreskrifter, som kunde vara mera till målet ledande. Den kontroll från allmänhetens sida, som Utskottet omtalat, tror jag icke, att man på något håll kommit under fund med, hvarför den torde vara att betrakta = noll.

Det har så väl af Utskottet som af Herr Lönegren erinrats derom, att bränvin och sprit af säd och potatis icke må på transitupplag inläggas, och att detta stadgande skulle kunna kringgåas derigenom, att det intages på frilager. Med anledning deraf får jag säga, att det förefaller mig underligt, att icke Utskottet, då denna anmärkning verkligen kan förtjena afseende, tänkt sig att i stället föreslå ett förbud mot inläggande af bränvin och sprit af sådan beskaffenhet på frilager. För min del anser jag, att det skulle varit bättre än att afstyrka det hela, och om Utskottet varit välvilligt stämmt emot saken, hade man väl kunnat hafva skäl förvänta, att ett sådant ändringsförslag skulle framkommit.

Utskottet har vidare sagt, att inrättande af frilager vore en oförsökt nyhet. Det föreslagna är likväl i öfverensstämmelse med det frilager, som finnes inrättadt i Köpenhamn. Väl finnas olikheter, men det är sådana, som härleda sig derifrån, att frilagren i Köpenhamn äro inrymda i byggnader, tillhörande staten, och att alla kostnaderna för frilagrens bevakande der bestridas af staten, då deremot detta här skulle tillkomma kommunen eller enskilde. Detta är den egentliga skilnaden. I Köpenhamn, som är den plats jag mest känner till i detta afseende, har man aldrig haft anledning klaga öfver frilagersinstitutionen, utan der är man synnerligen belåten dermed, och det synes mig, som om vi borde sträfva till att komma i lika lyckliga förhållanden beträffande vår tullagstiftning, som gälla i vårt grannland Danmark.

Herr Lönegren nämnde såsom en speciel anmärkning mot första paragrafen af förslaget, att det der heter, att frilager kunde upprättas i eller i närheten af stapelstad. Om vi se efter i komiténs afgifna betänkande, kan man af dess motiv till första paragrafen finna, att det alldeles icke varit komiténs mening, att frilager skulle kunna ligga utom stapelstad, ty komitén börjar sitt yttrande med dessa ord: »Att detta upplag kan inrättas endast i stapelstad, der tullkammare under tullförvaltares öfverinseende finnes, följer redan deraf,» etc. Det förefaller mig, som orden »i närheten af» blifvit inflickade endast därför, att det på någon plats kunde vara omöjligt att komma i till-

fälle att lägga frilagersbyggnaderna inom sjelfva stadens område, utan att de kunde komma att ligga utom det planlagda området, ehuru omedelbart i närheten deraf. Men att de icke få ligga på afstånd från staden, synes mig vara tydligt af hvad komitén yttrat.

I motsats mot hvad talaren näst före mig yttrade, tror jag det föreliggande stadgandet om frilager ingalunda vara egnadt att väcka trassel. Det synes, som om han med hvarandra sammanblandat föreskrifterna om kreditupplag och frilager; men tänka vi oss frilager ensamt, tror jag icke det skall vara förenadt med trassel och olägenheter att öfvervaka stadgandena derom. Han nämnde äfven, att Hans Excellens Herr Statsministern skulle hyst betänkligheter mot förslaget om inrättande af frilager, men deremot ber jag få erinra, att Herr Statsministern yttrat betänkligheter endast mot kreditupplag, men icke mot frilager. Tvärt om har icke endast den komité, som varit tillsatt att utarbeta förslag i ämnet, utan äfven de myndigheter, som yttrat sig öfver förslaget, och sedermera jemväl Kongl. Maj:t ansett, att inrättandet af frilager skulle verka betydligt till utvecklingen af landets handel, och att detta åter skulle gagna både sjöfarten och näringslivet i öfrigt.

Då så är förhållandet, och detta har Utskottet äfven medgifvit, tror jag man kan våga påstå, att det vore en pligt för statsmyndigheterna att så vidt möjligt tillmötesgå handelsverldens anspråk på lättnad i handeln med utländska orter i afseende på tullpligtiga varor. Detta tillmötesgående skulle, om det komme att ega rum, säkerligen för statsverket indirekt medföra fördelar, som vida öfvervägde den risk, som må vara förenad med den nu föreslagna anordningen.

På grund af hvad jag sålunda anför, ber jag att få yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Med Herr Ahlström instämde Herr *Andersson* i Malmö.

Herr Svartling: Då jag för en stund sedan instämde med min högt värderade granne här till venster, hade jag icke ämnat deltaga i diskussionen i föreliggande ärende, men jag blef uppkallad af ett yttrande utaf en ärad talare på göteborgsbänken. Han påstod nemligen, att Herr Lönegrens anförande, som, så vidt jag kunde finna, endast grundade sig på sakkunskap, skulle hafva innehållit en hel del fraser. Jag vädjar till Kammaren, om Kammaren någonsin från det hållet hört några tomma fraser uttalas, och jag får erkänna, att om nu så hade varit förhållandet, skulle jag icke hafva instämt med honom, ty jag är ej heller någon frasernas man. Jag begärde ordet egentligen endast för att få protestera mot det påståendet.

Medan jag nu har ordet, vore jag frestad bemöta åtskilligt af hvad tvenne af representanterne på malmöbänken nyss yttrat, men då den oro, som under den senaste talarens anförande, gaf sig till känna, vittnade om att Kammaren redan då tröttnat vid diskussionen, skall jag icke bry mig derom. Det vill jag blott tillägga innan jag slutar, att då Herr Statsministern i sitt den Kongl. propositionen vidfogade anförande till statsrådsprotokollet yttrar: »Några särskilda åtgärder för importhandelns uppmuntrande torde ej heller

*Angående
inrättande
af allmänt
frilager.*

(Forts.)

*Angående
inrättande
af allmänt
frilager.*

(Forts.)

af den allmänna meningen under närvarande tid anses påkallade, synes han mig hafva uppåttat situationen alldeles rätt. Jag yrkar fortfarande bifall till Utskottets hemställan.

Herr Ol. Jonsson: Jag har icke begärt ordet för att yrka bifall till vare sig Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag i denna punkt, utan därför att en talare på elfsborgsbänken har uppträdt, som i sitt anförande röjde, att han icke genomläst Utskottets betänkande, då han yttrade, att genom inrättande af denna frilagersinstitution en ofantlig personal skulle för staten uppstå, och hvarmed måste förstås, att han tänkt sig att kostnaderna därför skulle drabba staten. Han tyckes nemligen dervid icke observerat att meningen är, att den stad, som begagnar sig af rätten till frilager, äfven skall betala kostnaden därför. Om genom införande af frilager *importen* skulle befordras, så skulle jag i allo dela Utskottets betänkligheter. Men om man anser att idén är god, hvilket Utskottet också synes medgifva, så vore det väl mera skäl att ändra det framlagda förslaget, så att de faror det må innebära undanröjas, än att helt enkelt afslå det hela. Jag hoppas därför för min del, att Kongl. Maj:t icke skall låta sig afskräcka ifrån att vid ett annat tillfälle återkomma med nytt förslag i denna fråga, hvilket förslag kan framkomma i ett skick, som bättre tillfredsställer Riksdagen, ty det nu föreliggande förslaget har onekligen vissa brister. Men jag anser, såsom jag nyss nämnde, idén vara god, och att förslaget förtjenat ett bättre behandlingssätt än det som kommit det samma till del.

Herr Hammarberg: Jag skulle icke behöft ännu en gång besvära Kammaren, om jag icke fått en tillrättavisning, hvaraf jag gjort mig förtjent, då det undföll mig ett ord, som jag icke menat. Jag önskade komplimentera min ärade vän för det formfulländade sätt, hvarpå han talat, och jag trodde, att han kände mig för väl att tänka något annat. Jag beklagar emellertid, att han i denna fråga emot komiterades och Kongl. Maj:ts uppfattning stält sin egen kända auktoritet.

Herr Wilh. Carlsson: Herr Talman, mine herrar! Jag begärde ordet med anledning af ett här fäldt yttrande, att den förevarande Kongl. propositionen vore omotiverad och onyttig, och jag har då frågat mig, hvarför denna Kongl. proposition är mera omotiverad och onyttig än någon annan. Svaret har jag tyckt mig finna deri, att den föreliggande frågan icke är för denna Kammars majoritet af något allmänt intresse, utan fastmera en fråga, som gäller en viss klass inom vårt land, nemligen handelsklassen, hvilken tyvärr är föga representerad i denna Kammare. Det synes mig dock såsom om denna fråga icke borde vara af så underordnad beskaffenhet, som en del af de talare, hvilka här yttrat sig, velat påstå. Jag ber nemligen att få erinra om, att icke mindre än omkring 60,000 af Sveriges invånare hafva sin utkomst af handeln, och det gäller sålunda icke så få i vårt land, hvilkas rätt och fördelar här äro i fråga. Jag tror att om man opartiskt väger de skäl, som blifvit anförda å

ena sidan af Utskottet och här under diskussionen samt å andra sidan af Herr Statsministern och den komité, som haft denna fråga till behandling, man måste medgifva att mer än tillräckliga skäl för sådan frilagerinstitutionens inrättande äro framställda. Af statsrådsprotokollet synes att Herr Statsministern anser att, så väl Kommerskollegium som Generaltullstyrelsen på ett öfvertygande sätt ådagalagt nyttan och behovet af frilagerinstitutionens införande i vårt land för handelns befrämjande med utlandet, och jag ber att ur detta protokoll få anföra följande:

»Fördelarne för vår handel med utlandet, och särskildt för vår exporthandel med importerade varor, af den utaf komitén förordade frilagersinrättningen hafva af Kommerskollegium och Generaltullstyrelsen blifvit i det af dem afgifna utlåtande öfver komiténs förslag på ett så klart och öfvertygande sätt ådagalagda, att jag till stöd för mitt tillstyrkande af komiténs förslag i denna del endast har att åberopa hvad nämnda embetsverk i ämnet yttrat. Särskildt anhåller jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att, då enligt § 3 i förslaget till förordning angående frilager statens kostnad för bevakningen af samt bokföringen och expeditionen vid frilaget skall betalas af dess egare, hvilken, innan frilaget må för sitt ändamål begagnas, skall för gäldandet af sagda kostnad ställa säkerhet, som af Generaltullstyrelsen godkännes, någon kostnad i följd af den nya inrättningens införande icke kommer att drabba statsverket. Vidare tillåter jag mig framhålla, att varorna så väl vid intagandet å och uttagandet från frilaget, som under den tid, de derstädes äro upplagda, stå under oafbruten bevakning af tulltjenstemän, hvadan, i motsats mot hvad förhållandet är vid kreditupplaget, staten icke har att befara någon förlust genom egarens insolvens, och faran för indirekta förluster genom underslef, smuggling o. s. v. icke är större än den är vid all varuinförsel från utlandet».

Jag tror vi hafva orsak att tillmäta dessa yttranden minst lika stor trovärdighet som Bevillnings-Utskottet och dem, som här hafva yrkat afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Detta förslag har sålunda *icke* framkommit på löslig grund utan blifvit noggrant förberedt och undersökt. Jag beklagar, att den, som kontrasignerat denna proposition, icke är i tillfälle att här redogöra för dess syftemål; annars skulle måhända hans förmåga att belysa frågan framställa saken i ett bättre ljus för dem, som nu se den mörk och till och med onyttig. Jag ber därför få sluta mig till dem, som önska att frågan snart måtte återkomma i en för denna Kammare mera tilltalande form, ty frågan är af den beskaffenhet, att den icke kan falla, så vidt icke hela vår handelscorps skall duka under. Jag ber att få erinra om, att vår granne på andra sidan sundet icke sofver i detta fall, utan tvärt om drager stor nytta af vår församlighet att tillgodogöra oss alla fördelar af handeln. Det har redan påpekats hvilken storartad verksamhet danska affärsmän utveckla i Sverige med afseende å transitohandeln, och jag skall be att få med några siffror belysa denna sak. Värdet af det kaffe, som genom danska köpmän införskaffats till Sverige, uppgick under år 1884

*Angående
inrättande
af allmänt
frilager.
(Forts.)*

till 1,684,029 kronor. Hvarför har detta kunnat säljas i Sverige? Jo, därför att danskarne icke haft några omkostnader för varan inom eget land, utan upplagt den på nederlag eller kreditupplag. Danmark har nemligen både nederlag, kreditupplag och frilager. Dess kreditlagersinstitution är snart 100 år gammal och dess frilagersinstitution, som är en utveckling af den förra, är 23 år. Det är just på grund af de handeln underlättande lagbestämmelser, som Danmark kunnat drifva så omfattande affärer. Våra svenska köpmän skulle annars kunna direkt intagit detta parti kaffe. Albums hafva skickats af Danmark till Sverige för 49,690 kronor, ehuru detta icke är någon dansk vara utan tysk. Bijouterivaror hafva inkommit från Danmark för 162,000 kronor, och icke heller detta är danska varor. Guldarbeten inkommo från Danmark för icke mindre än 497,360 kronor, alltså ungefär hälften af hvad importerats af denna vara, ehuru densamma icke är dansk utan fransk. Totalvärdet af de varor, som importerats från Danmark, utgjorde 52,774,000 kronor. Nu är att märka, att af dessa varor inkommer en del från Frankrike i transit öfver Kiel—Korsör—Köpenhamn till Malmö, men då kan man härför afdraga 30 eller 40 procent och det återstår ändå en respektabel summa för varor direkt införda från Danmark.

Jag tror sålunda icke denna fråga bort få det slut, som af Utskottet föreslagits, utan att Utskottet bort framkomma med ett annat utlåtande, som visat någon välvilja för saken, äfven om det nu icke kunnat tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, mot hvilken i många delar anmärkningar kunna göras. Jag medgifver, att för herrar tulltjenstemän skulle denna förordning medföra mera besvär och arbete än förr, men vi böra väl icke se på deras bekvämlighet, då förordningen eljest är så affattad, att det icke blir någon svårighet för dem att kontrollera utlemningen af gods från frilagret.

Det har äfven anförts såsom skäl mot förslaget, att detta skulle komma att falla sig så dyrt för de städer, som ville begagna sig af frilager, så att icke många skulle vara hugade därför. Men samme talare anförde äfven ett annat skäl, nemligen att fördelarne för importörerna skulle blifva för stora, då de finge emballera om varan utan tull. Mig synes, som om man sammanför i dessa skäl både likt och olik mot förslaget och säger, att det skulle blifva för dyrt för kommunerna och för stor förtjänst för importörerna, dessa skäl just icke väga så mycket, då de icke hålla stånd mot hvarandra.

Man har vidare anført, att genom antagande af detta förslag skulle uppstå en minskning i tullinkomsterna. Jag är icke i tillfälle att med sakkännedom yttra mig derom, men jag tror att Generaltullstyrelsen, hvilken utlåtande varit bifogadt handlingarne, bör tillmätas någon trovärdighet i sitt omdöme, liksom Hans Excellens Herr Statsministern. De säga båda att någon nämnvärd minskning i tullinkomst icke skulle uppstå genom antagande af detta förslag.

Man har också velat jemföra detta frilager med bränvinstillverkningen och sagt, att när man icke kan kontrollera bränvinstillverkarna, huru skall man då kunna kontrollera varuimportörerna? Jag tror likväl att det är en väsentlig skillnad i båda dessa näringsidkares handteringar och jemförelsen torde för öfrigt hafva blifvit framställd

af dem, som icke så noga satt sig in i handelsverksamheten, fast de mycket väl äro förtrogna med brännvinsbränningen.

Man har vidare velat göra denna fråga till en tullfråga och sagt, att om detta förslag skulle vinna Riksdagens bifall, så skulle man blifva öfverhopad af utländskt kram, och af sådant hafva vi tillräckligt förut. Ja, ingen kan villigare än jag beklaga att vi hafva sådant öfverflöd af utländskt kram inom landet. Men jag försäkrar herrarne, att vi icke kunna freda oss för det utländska kramet genom att afslå den Kongl. propositionen. Jag tror icke heller att vi kunna befria oss från detsamma, om vi antaga propositionen, men i så fall är saken precis densamma. Om icke våra köpmän hafva kreditupplag, så hafva våra grannar i Danmark och Norge det, och de kunna förse oss med detta kram, i fall icke våra köpmän få tillfälle dertill och vi få sålunda ändå kramet och förlora handelsvinsten.

Jag har icke något hopp om framgång för den Kongl. propositionen, huru gerna jag än skulle önska det. Men då Kammaren förut afslagit en mycket rimligare begäran för handels befämjande, har jag ingen anledning tro Kammaren nu skulle vilja bifalla denna, och skall därför icke göra något yrkande.

Herr Andreasson: Jag begärde ordet i följd af det anfall, som en ärad talare på gefleborgsbänken rigtade mot mig, i det han vågade påstå, att jag icke läst igenom Utskottets betänkande. Jag ber få upplysa, att jag läst så väl Kongl. Maj:ts proposition, som Utskottets betänkande mer än en gång, emedan jag velat sätta mig in i denna fråga, som jag fann vara mycket besynnerlig. Men hvad beträffar den ärade talaren sjelf, så har han låtit anteckna, att han icke varit med om frågans behandling i Utskottet, och detta ger mig anledning tro, att han icke satt sig in i detta ämne, såsom han bort göra.

Mig förefaller detta förslag innefatta så många paragrafer, som det är nödvändigt att betrakta hvar för sig, för att se hvilket trassel en sådan förordning som denna skulle medföra, om den blefve antagen. Då den ärade talaren velat påstå, att det icke skulle komma att kosta staten något, äfven om tjänstemännens antal skulle blifva ökad med anledning af frilagers införande, så ber jag att deremot få invända, att det skulle blifva mycket svårt att skilja mellan de göromål, som komme att blifva en följd af detta frilager och sådana, som i öfrigt tillkomma tjänstemännen. Jag är därför af den mening, att denna förordning, åtminstone i en framtid, skall kunna medföra många besvärligheter samt nödga oss tillsätta kanske dubbelt så många tulltjänstemän som nu, hvilket icke är osannolikt, då man tager i betraktande alla de böcker, som skola föras, samt den pröfning af säkerheter, som skall ega rum. Allt detta är nemligen af den art, att det fordrar många fler tjänstemän än vi nu hafva, och sålunda skulle frilager kunna komma att medföra stora förluster i stället för att vara till någon nytta.

Då härtill kommer, att man i ett frilager får sammanpacka sina varor, så att man icke behöfver betala tull för emballaget å de varor, som derifrån tullbehandlas, hvilket enligt nu gällande tulltaxa icke

*Angående
inrättande
af allmänt
frilager.
(Forts.)*

Angående
inrättande
af allmänt
frilager.
(Forts.)

låter sig göra, så kommer äfven detta att medföra förlust för staten. Derför hoppas jag, att denna Kammare icke skall bifalla ett sådant förslag.

Jag vill nu icke längre uppehålla Kammarens tid, ehuru mycket mer kunde sägas, utan yrkar fortfarande bifall till Utskottets hemställan.

Herr Ol. Jonsson: Jag har icke läst igenom betänkandet så många gånger som den föregående talaren. Men ehuru han läst det så mycket, har han icke observerat, att tulltjenstemännen skola betalas af frilagersinnehafvarne, och det var på den grund jag trodde, att han icke genomläst detsamma. Nu hör jag, att han läst det mycket noga, men jag tror ändå, att det varit bättre, om han läst det en gång till. Således tror jag, att vi nu kunna qvitta i den här saken.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf Herr Talmannen proposition dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag å densamma och bifall i stället till Kongl. Maj:ts i ämnet aflättna proposition; och förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra mening. Votering blef begärd och företogs enligt följande af Kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets hemställan i 2:dra punkten af Betänkandet N:o 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets omförmälda hemställan, godkänt i dess helhet Kongl. Maj:ts i nu föreliggande proposition framlagda förslag till förordning angående allmänt frilager.

Sammanräkningen visade 106 Ja och 48 Nej; och hade Kammarerna alltså bifallit Utskottets hemställan.

§ 2.

Angående
revision af
gällande
bestämmelser
rörande
studie- och
examens-
väsendet vid
universitetet
och
Karolinska
institutet.

Härefter företogs handläggning af Andra Kammarens första tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 10 (i samlingen N:o 36), i anledning af väckt motion angående studie- och examensväsendet vid universitetet och Karolinska mediko-kirurgiska institutet.

Med hufvudsakligt tillstyrkande af berörda, af Herr *E. V. Wretling* afgifna motion hemställde Utskottet i detta utlåtande, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka och utreda, huru vida icke, med särskild hänsyn till önskvärdheten af studiernas kraftigare främjande och studie-

tidens begränsning inom nödigt mått, åtskilliga ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende på undervisnings-, examens- och studieväsendet kunna vara behöfliga för Upsala och Lunds universitet samt för Karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm, och att Kongl. Maj:t derefter täcktes vidtaga de åtgärder, som kunna befinnas för det åsyftade ändamålet erforderliga och gagneliga.»

*Angående
revision af
gällande
bestämmelser
rörande
studie- och
examens-
väsendet vid
universiteten
och
Karolinska
institutet.*

Efter uppläsande häraf begärdes ordet af

Herr Östberg, som inom Utskottet låtit anteckna sig såsom reservant och nu yttrade: Att universiteten i likhet med de flesta öfriga institutioner behöfva åtskilliga förbättringar, lärer ingen bestrida, allra minst universitetens egna lärare, och då Kongl. Maj:t har skyldighet tillse, att dessa institutioner ordnas så väl som möjligt, synes det just icke vara något ondt i att aflåta en sådan skrifvelse, som här föreslagits. Lämpligheten häraf kan dock bero på, huru vida tillräcklig anledning nu förefinnes, och för min del är jag derom mycket tveksam. I synnerhet kan jag icke gilla den motivering, som Utskottet här begagnat.

Så väl motionären som Utskottet hafva målat förhållandena i allt för mörka färger. Det ser ut, som om universiteten icke meddelade tillräcklig undervisning åt den studerande ungdomen. Det ser ut, som om universitetens lärare föga bekymrade sig om denna ungdoms framsteg. Det ser ut som om det vore vanlig sak, att den studerande ungdomen vanvårdade sina studier och illa använde sin tid. Om förhållandena möjligen varit sådana för en 10 eller 20 år sedan, äro de det icke numera; förhållandena vid universiteten hafva på senare tiden väsentligen förändrats, särskildt i de afseenden som Utskottet berört, och jag vågar säga, att den som endast känner de förhållanden, som voro rådande för 10 à 15 år sedan, icke eger rättighet att fälla ett omdöme om de nuvarande förhållandena.

Utskottet har icke omnämnt detta, ej heller gifvit något erkännande åt universitetslärarnes bemödanden att förbättra undervisningen eller åt den bättre anda, som numera gjort sig gällande hos den studerande ungdomen. Jag har icke ansett mig kunna underlåta att anmärka detta.

Utgångspunkten för så väl motionären som Utskottet är en önskan om studietidens förkortning, och att denna önskan är berättigad kan icke bestridas. Men det sätt, hvarpå Utskottet sökt visa, att studietiden nu är för lång, anser jag icke riktigt. Det har stödt sin framställning på ett resebref från Tyskland, och detta synes mig vara en väl lös grund att bygga en framställning på, hvarför jag mot detta bref vill framställa några anmärkningar. Det är väl bekant, att i Sverige ofta inträffar, att en student afbryter studierna för en lång tid; han tager kondition i landsorten eller vikarierar vid ett läroverk eller sysselsätter sig med privata bestyr och stundom kan han tjenstgöra som amanuens vid universitet, eller möjligen vara af sjukdom hindrad, o. s. v.; man eger då icke rätt att framställa saken så, att hela den tid, som förflutit mellan studentexamen och den akademiska examens afläggande varit helt och hållet egnad åt studierna. Å andra

Angående sidan känner man, att studenter i Tyskland studera ett år vid ett revision af och ett annat år vid ett annat universitet, och detta gäller hufvudsakligen om dem, som egna sig åt mera vetenskapliga studier. Deraf gällande bestämmelser rörande följer, att den medelstudietid, som t. ex. uppgifvits för Leipzigs studie- och universitet, är kortare än medelstudietiden för tyska studenter i allmänhet. Dessutom bör man icke glömma en sak, som erkänts så väl i nämnda väsendet vid resebref, som i läroverkskomiténs betänkande, nemligen att studenterna i Tyskland komma vida bättre förberedda till universiteten än och i Sverige. Det omtalade brefvets författare säger visserligen, att Karolinska denna skilnad icke är så stor, att den har någon betydelse; men jag institutet. tror, att de fleste, som hafva kännedom om tyska förhållandena, anse (Forts.) denna omständighet högst vigtig.

Utskottet har vidare fäst stort afseende vid det yttrande, som afgifvits af en del yngre akademiska lärare. Detta yttrande har i min tanke icke den betydelse, som man velat gifva detsamma, ty enligt tillförlitlig uppgift var det icke mer än omkring 15 yngre lärare, som voro närvarande vid detta sammanträde, och det ifrågasattes, huru vida det under sådana omständigheter var skäl att fatta resolution, då så få voro närvarande. Detta yttrande kan därför icke anses såsom ett allmänt uttryck af universitetslärares åsigt. Jag tror, att det hade varit riktigare, om Utskottet hade gjort sig den fråga, huru vida studiitiden hos oss nu är längre eller kortare än förr. Det finnes visserligen ingen statistik häröfver, men jag tror att hvarje universitetslärare skall kunna intyga — och det kan äfven en stor del af allmänheten göra — att examina numera tagas på vida kortare tid än förr, och att den studerande ungdomen med större kraft än förr bedriver sina studier. Utskottet säger på ett ställe: »Det läres ej heller höra till undantagen, att en student tillbringar flere terminer vid universiteten, utan att draga någon fördel af den verkligen goda och för honom passande undervisning, som der står honom till buds.» Och längre ned heter det, »att universiteten lätt blifva ett slags auktoriserade fristäder för dagdrifveriet och sjelfsväldet.» Dessa uttalanden äro icke rättvisa, ty detta dagdrifveri och detta sjelfsväld höra numera verkligen till undantagen, och att undantag gifvas är hvarken mer eller mindre underligt, än att dåliga lärjungar finnas vid andra läroverk. Det är nog sant, att det finnes en del öfverliggare vid universiteten. I Upsala finnes t. ex. en gammal student, som är född 1810 och tog sin studentexamen 1832, och det finnes andra, som i öfver 20 år legat vid universitetet, men att intaga dem uti statistiken anser jag vara orätt, ty dessa personer kunna knappast räknas såsom studenter, ehuru de stå i katalogen, men de sänka dock medeltalet för studiitiden och höja antalet öfverliggare vida öfver hvad det rätteligen är.

Hvad är det då som förbättrat förhållandena vid universiteten? Det är för det första det ökade intresse och den ökade omtanke för undervisningen, som universitetens lärare på senare tiden visat och för det andra är det ambition och känsla af ansvar hos den studerande ungdomen.

Utskottet har anfört, att inom den teologiska fakulteten af de yngre akademiska lärarne inrättats en föreläsningkurs. Detta är

emellertid icke det enda exemplet på lärarnes intresse för undervisningen. Inom den naturvetenskapliga sektionen af filosofiska fakulteten hafva på senare tider de praktiska öfningar, som äro förenade med undervisningen, blifvit väsentligt förbättrade. Och inom den humanistiska sektionen hafva till gagn för studierna inrättats seminarier. Sådana finnas numera fem, nemligen 4 för språk och 1 för matematik. Riksdagen har också under en följd af år uppmuntrat dessa förbättringar genom betydliga anslag till byggnader, till anskaffande af materiel för de praktiska öfningarne och till inrättande af seminarier. Inom de öfriga fakulteterna vet man att lärarne och studenterna stå i en ständig vaxelverkan, och der kan man således knappast tänka på, att någon mera fullständig handledning skall egnas studenterna från lärarnes sida.

Det synes sålunda som om studierna vore på en god väg och till stor del gå i samma riktning, som här yrkats. Det synes mig derföre icke vara nödvändigt att göra något förslag i ämnet. Angående de punkter i hvilka Utskottet önskat förändring, föreligger först frågan om anordningen för meddelandet af undervisningen eller föreläsningarne. Utskottet, likasom motionären, har yrkat på, att äfven för preliminär-examina skulle offentlig undervisning förefinnas. Man har dock icke yrkat på att undervisning i de preliminära delarne af vetenskaperna skulle meddelas af professorer. Detta är alldeles rätt, ty professorerna hafva den viktiga uppgiften att vårda det rent vetenskapliga arbetet. Man har derföre ansett att docenterna skulle kunna meddela en sådan undervisning. Förhållandet är emellertid för närvarande sådant, att docenterna meddela undervisning för de lägre examina, hvarföre betalning erlägges af studenterna. Hvaruti ligger då den egentliga fördelen af den ifrågasatta förändringen, om i alla fall betalning för undervisningen skall erläggas. Om denna undervisning blefve kostnadsfri, skulle onekligen en stor fördel för studenterna vinnas, men då detta icke är meningen kan jag icke finna, att denna förändring innebär någon egentlig fördel, och det synes mig att hela förslaget innebär en organisationsfråga af temligen liten betydelse.

Utskottet yttrar sig vidare angående föreläsningarnas form och anser att föreläsningarna borde vara förenade med frågor och förhör. Emot detta kan man anmärka, att en föreläsning med ett åhörareantal af ofta 50—60 personer, då det gäller de lägre examina, icke gerna kan vara förenad med några frågor. För öfrigt kan derom sägas att i somliga fall vore det lämpligt, i andra icke. Det finnes dock intet hinder uti statuterna för en professor eller annan akademisk lärare, som det önskar att vid sina föreläsningar framställa frågor.

I fråga om ändringar i examensväsendet har man hufvudsakligen uttalat den önskan, att tentamina borde afskaffas. Nu är det temligen gifvet och äfven erkändt, att tentamen är för studenterna af en rätt stor fördel, men deremot medför dessa tentamina för lärarne en stor tidsförlust och ur deras intresse vore således den önskan berättigad, att tentamina borde afskaffas. Att afgöra denna sak möter dock svårigheter. För min del tror jag att fördelarne af dessa tentamina äro öfvervägande emot de olägenheter, som för lärarne förefinnas, och då lärarne i de flesta fall icke äro tvungna att hålla

Angående revision af gällande bestämmelser rörande studie- och examensväsendet vid universiteten och Karolinska institutet.
(Forts.)

Angående tentamen, föreställer jag mig att det är bäst att öfverlemnna åt lärarna sjelfva att bestämma om denna sak. Så har hittills varit förhållandet.

Hvad slutligen angår den inskränkingen af studenternas frihet i afseende på sina studier, som af motionären och äfven i någon mån af Utskottet förordats, så hyser jag deremot ganska stora betänkligheter. Man kan nemligen lätt genom att slå in på den vägen komma att förvandla studenterna till skolpojkar, som sedan komma att utgå från universitetet utan någon sjelfständighet och utan förmåga att på egen hand reda sig med dem förelagda uppgifter, vare sig det gäller teoretiska eller mera praktiska frågor. Det är vanligt att studenterne, eiter att hafva affagt mogenhetsexamen, likväl icke äro mogna för lifvet. Skall skoltvånget fortsättas vid universitetet, fruktar jag, att de icke heller blifva mogna, då de lemna universitetet.

Jag har ansett det vara min pligt att framställa dessa anmärkingar och betänkligheter och måste på grund af hvad jag nu anfört yrka afslag på Utskottets betänkande. Jag vill äfven påpeka att något resultat af ett Kammarens bifall dertill icke vinnes, då Riksdagen redan är så långt framskriden, och jag undrar om det vore lämpligt att i detta fall åstadkomma en opinionsyttring.

Häruti förenade sig Herrar *Wagenius*, Friherre *Nordenskiöld* och *Thomasson*.

Herr von Friesen anförde: Endast i korthet vill jag till bemötande upptaga några af de yttranden, som den föregående talaren hade.

Det har till en början väckt min uppmärksamhet, att åtskilliga af de anmärkingar, han gjort emot Utskottets betänkande, icke kommit fram inom Utskottet, då de möjligen hade fått en fullständigare belysning, än jag nu kan vara i tillfälle att åstadkomma, särskildt gäller detta hans erinringar vid de uppgifter, som af Utskottet äro lemnade.

Den ärade talaren anmärkte t. ex. med afseende på de uppgifter, som Utskottet anfört rörande universitetet i Leipzig, att förhållandena der skulle vara i viss mån skiljaktiga från dem vid de svenska universiteten. Det är icke möjligt att här i afton oförberedt nagelfara detta påstående så fullständigt, som önskligt vore; men jag vill dock nämna hvad jag för tillfället derom kan anföra. Den ärade talaren nämnde, att i Sverige afbrytas studierna ofta af en eller annan anledning. Den, som genomläser betänkandet, skall finna, att förhållandet är enahanda i Tyskland. Undervisningsministern i Preussen har sålunda för deputeradekammaren framhållit, att de, som läsa på lärareexamen, ofta få sina studier försinkade, emedan de under studietiden jemväl måste förtjena sitt uppehälle. I det fallet synes således icke någon väsentlig olikhet förefinnas. Och hvad det beträffar, att sjukdom åstadkommer afbrott i de studerandes arbeten, så tror jag, att studenterna äro lika sjuka i Tyskland som här.

Vidare vände sig talaren mot beräkningen af tiden från student-

examen till de akademiska studiernas avslutande. Jag ber då först att få anmärka, att beträffande de flesta här anförda svenska förhållanden är tiden icke räknad från studentexamens afläggande utan från studentens inskrifning vid universitetet, och i följd häraf äro de uppgifna talen från Sverige mindre, än de eljest skulle vara. Vidare anfördes, att den studerande ungdomen i Tyskland ofta byter om universitet. Detta är jag icke nu i tillfälle att utreda, men det kan ju vara möjligt och är till och med troligt, då det i Tyskland finnes så många universitet, och den studerande lätteligen kan hafva anledning att besöka först det ena, sedan det andra universitetet. Det är ock oförnekligt, att ett sådant förhållande kommer att sänka siffrorna för de tyska studenternas studietid. Men siffror, som deremot äro obereende af dessa universitetsbyten, äro de, som röra de studerandes lefnadsålder. Om reservantens anmärkning blifvit gjord i Utskottet, skulle möjligen en utredning jemväl beträffande denna punkt kunnat göras. Detta skulle hafva varit af stort intresse; *nu* är jag visserligen icke i tillfälle att lemna de upplysningar derom, som jag hade önskat. Dock ber jag att få nämna, att jag för en tid sedan hade anledning att beräkna medelåldern för de studerande inom en af de största nationerna vid Upsala universitet och fann, att denna var $24\frac{6}{10}$ år. För ungefär 10 år sedan åter gjorde jag undersökningar rörande de studerandes medelålder vid universitetet i Leipzig och kom till $21\frac{9}{10}$ år. Skilnaden blefve då $2\frac{7}{10}$ år, och då studentexamen afläggas vid ungefär samma ålder här som i Tyskland, skulle den slutsatsen kunna dragas, att den studerande ungdomen tillbringa inemot 3 år längre tid vid de svenska än vid de tyska universiteterna. Jag tror, att dessa siffror äro rigtiga, men det är naturligtvis icke lätt, att på rak arm meddela statistiska uppgifter från Tyskland.

Den ärade reservanten sade ytterligare, att Utskottet bort göra sig reda för och besvara den frågan, huru vida studietiden i Sverige vore längre nu än förr; man kunde, menade han, af de akademiska lärarne få tillräckligt bestyrkt, att så icke vore förhållandet. Det kan väl hända; men jag tror, att denna fråga behöfver en närmare utredning, och om reservanten påpekat densamma i Utskottet kunde möjligen tillräckliga uppgifter erhållits för klargörandet af denna sak. Men ehuru sålunda den uppkastade frågan här ej kan erhålla sin fullständiga belysning, så vill jag dock framhålla, att *enligt utskottsberättandet*, under åren 1874—1878 åtgick i Upsala för filosofie licentiatexamen en tid af i medeltal 6,9 år. Detta var för 10 år sedan, således just på den tid, med hvilken talaren ville, att den nuvarande tiden skulle jämföras. Men för de sista 6 examensperioderna var medelstudietiden inom den humanistiska sektionen $9\frac{1}{2}$ år, inom den matematiska naturvetenskapliga 9 år. Det är således tydligt, att i fråga om denna examen medelstudietiden ökat. Huru förhållandet kan vara med andra examina och inom andra fakulteter än den filosofiska kan jag nu icke säga; men jag anser det vara allt skäl att undersöka denna sak. Om man nu aflåter en skrifvelse till Kongl. Maj:t, som Utskottet föreslagit, så erhåller man just tillfälle att få dessa och andra hithörande dunkla saker utredda, något som vore af stor vigt särskildt för universiteten sjelfva.

Angående revision af gällande bestämmelser rörande studie- och examensväsendet vid universiteterna och Karolinska institutet.
(Forts.)

Angående revision af gällande bestämmelser rörande studie- och examensväsendet vid universiteten och Karolinska institutet. (Forts.)

Med afseende på reservantens anmärkningar mot de »förslag» till bristernas afhjelpande Utskottet gjort, ber jag att få påpeka att Utskottet icke gjort några sådana förslag. Utskottet har endast framhållit vissa synpunkter och gjort antydningar om några utvägar, som kunde förtjena att tagas under ompröfning. Utskottet säger tydligen i slutet af betänkandet, att äfven andra förslag kunna vara att taga under öfvervägande, och Utskottet yrkar icke på att de förslag, som det framkastat, övilkorligen skola komma till utförande. Men hvad Utskottet har ansett, det har varit att de vidrörda frågorna äro af den vigt, att de behöfva tagas i öfvervägande. Jag tror också, att man, utan att gå universiteten för nära, kan uttala en önskan om att få frågan om föreläsningarnas anordnande pröfvad. Då en sådan man som Geijer uttalar starka tvifvel om det nuvarande akademiska undervisningssättets lämplighet, borde universitetens målsmän ej förvånas, att Riksdagen nu önskar, att frågan härom *tages under öfvervägande*. Vidare har, såsom af betänkandet framgår, filosofiska fakulteten i Upsala ansett de af professor Cleve framställda anmärkningarne vara förtjenta af uppmärksamhet, och om blott hans önsknings varit mera i detalj utförda, skulle fakulteten varit benägen att till behandling upptaga dem. Men då kan det väl icke anses förmätet af Riksdagen att begära, det Kongl. Maj:t måtte behjerta de i betänkandet omförmälda omständigheter, då det nemligen göres utan att bestämda vilkor eller förslag uppställas.

Hvad angår talarens ömhet om den akademiska friheten, så är jag lika varm vän af den samma som han, i fall han med denna frihet menade frihet i studier. Men om man menar med den akademiska friheten icke frihet att studera, utan frihet från att studera, så är jag icke med om densamma. Talaren menade att om studenterna icke hade sin frihet alldeles oinskränkt, så skulle de icke komma mogna ut i lifvet. Men jag tror att de skola blifva mera mogna, om de under studietiden få vänja sig att med ordning och flit sköta sina åligganden, än om de i oordentlighet använda sin bästa tid.

Den föreliggande frågan är icke så utredd, att man nu kan göra förslag till densammas lösning. Men den är så utredd, att man eger rätt att ifrågasätta, huru vida icke vissa missförhållanden ega rum. Jag säger detta icke såsom ett klander mot universiteten. Det är väl bekant att det icke är en lätt sak att få förändringar till stånd rörande dessa institutioner. Geijer säger i sin i betänkandet citerade uppsats: »inga äro så sega, som de lärda korporationerna. De veta skäl för allt, till och med för det absurda». Detta säger en person som kanske mer än någon annan höjt det universitets anseende han tillhörde.

På grund häraf tror jag, att regeringen och universiteten skulle vara tacksamma, om de i dessa frågor fingo Riksdagens stöd, och det är uteslutande af intresse för universiteten, som jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Jag vet icke om det kan blifva någon skrifvelse af denna Riksdag, och jag vet således icke om nu något resultat kan uppnås; men då frågan föreligger till Kammararens afgörande, så anhåller jag att

Kammaren, oberoende af huru saken kan gestalta sig i öfrigt, måtte lemna sitt bifall till Utskottets förslag.

Med Herr von Friesen instämde Herrar *Ekman, Nydahl, J. H. G. Fredholm, Hedin, Nyström, Sjöberg* i Stockholm, *Öberg, Oléhn, Back Per Ersson, Nyqvist, Erickson* i Bjersby, *Svensson* i Rydaholm, *Trybom, Andersson* i Himmelsby, *Hammarlund, Wilh. Carlson* och *Beckman*.

Herr Östberg: Med anledning af hvad den siste talaren yttrat om att jag inom Utskottet icke gjort någon anmärkning mot de siffror, som förekomma i betänkandet, vill jag endast säga, att jag aldrig kunde föreställa mig, att dessa siffror i den omtalade reseberättelsen skulle komma att läggas till grund för Utskottets yttrande i frågan, och att jag därför icke fäster särdeles uppmärksamhet vid dem under frågans behandling inom Utskottet.

Hvad nu den akademiska friheten beträffar, tror jag icke att någon uppfattar den så, att den skulle innebära den friheten att alldeles kunna låta bli att studera. Tvärt om anser jag den akademiska friheten bestå deri, att den studerande ungdomen genom *sjelfständig* verksamhet och *sjelfständigt* öfvande af sina krafter gör sig vuxen att på egen hand utträtta något. Men icke uppfostrar man personer, egnade att föra vetenskapen framåt eller att inom samhället utföra viktiga värf, genom att hålla dem i ledband, genom att förelägga dem vissa kurser och vissa sidor att genomgå. Jag tror att här likasom i det praktiska lifvet det är af vigst att ungdomen beredes tillfälle till utöfvande af sjelfständigt arbete. Men å andra sidan är jag öfvertygad, att universitetet genom ett väl ordnad undervisningssystem samt genom moraliskt inflytande skall kunna åstadkomma hvad man önskar, eller att ungdomen genom flit och hedrande uppförande skall komma det gamla talet om öfverliggare och dagdrifvare att förlora all vidare betydelse.

Herr Wretlind: Jag är Utskottet tacksam för det värderika bidrag till frågans utredning, som Utskottet lemnat, af hvilken utredning emellertid äfven framgår, hur svårt, nära nog omöjligt, det är vare sig för en enskild person eller för ett Utskott att komma till ett positivt resultat i detta afseende, därför att nödig materiel under orm af universitetsstatistik saknas. Har motionen emellertid icke utträttat annat, än att den åstadkommit uppslag till ett bättre i den vägen, har den ändå haft något godt med sig.

Af Utskottets utredning framgår, hvad som för öfrigt redan är bekant, att studietiden vid våra universitet är längre än vid de utländska universiteten, särskildt Tysklands. Det är visserligen sant som reservanten i Utskottet nyss påpekat, att man icke får beräkna tiden för studiernas idkande från studentexamen, tills akademisk examen aflagts. Men äfven om man frånräknar den tid, som de studerande använda på annat sätt än för studier, återstår alltför lång tid att icke en betydlig förkortning af studietiden är önskelig. Jag säger i min motion, att för vissa universitetsexaminas afläggande

Angående revision af gällande bestämmelser rörande studie- och examensväsendet vid universitetet och Karolinska institutet.
(Forts.)

Angående revision af gällande bestämmelser rörande studie- och examensväsendet vid universitetet och Karolinska institutet.
(Forts.)

erfordras åtta till nio år. Dermed menar jag den tid, som verkligen användes för studier. Jag är icke okunnig om att ännu längre tid kan åtgå, t. ex. för läkareexamen, som ofta fordrar 11 till 12 års studier. Men redan 8 till 9 års verklig studiitid är längre än hvad som egnas åt motsvarande studier i Leipzig och i allmänhet äfven vid andra utländska universitet.

Man må komma i låg att denna fråga om studiitidens längd är af ganska stor vikt icke endast för samhället, utan äfven för individen. Ty de kraf, som de studerande ställa på staten i afseende på aflönings- och existensvilkor måste sättas i samband med den tid, som användes på akademiska studier af det skäl, att de flesta studerande göra sina studier på skuld. Och ju längre tid de uppehålla sig vid universitetet, desto mer ökas denna skuld, på hvilken i de flesta fall dessutom får betalas ganska hög ränta. Ty ofta in-skränker denna sig icke till den vanliga låneräntan, 5 till 6 procent, utan derjemte måste ofta som säkerhet sättas lifförsäkringsbref, som drager 2 å 3 procent. På dessa studiilån får således betalas 9 procents ränta och det är derföre ganska svårt att komma ifrån dem. Denna fråga är, kan man säga, af nationalekonomisk betydelse.

Rörande föreläsningarne och undervisningen, tentamensväsende o. s. v. påbördar Utskottet universitetslärarne, att de icke skulle ådagalägga tillräckligt intresse vid undervisningen, icke fråga efter de studerandes lif äfvensom de studerande, att de skulle illa använda sin tid. Det behöfver emellertid icke ligga någon anklagelse mot universitetslärarne eller de studerande i detta Utskottets ut-låtande, utan torde orsaken till de anmärkta missförhållandena ligga dels i sjelfva universitetsstatuterna och dels i den praxis, som gjort sig gällande vid universitetsundervisningen. Det är ett väl bekant faktum att, trots förhållandena nu torde vara bättre än förr, de studerande nu för tiden sjelfva klaga öfver det sätt, hvarpå de aka-demiska studierna nu bedrifvas. De klaga öfver, att de ej hafva nytta af föreläsningarna och att man vid de preliminära examina på-lägger dem ämnen af den art, att kännedom om dem oftast saknar all betydelse för den framtida verksamheten. De klaga vidare öfver att det råder godtycke vid examina, i följd af att dessa ega rum in-för olika examinatorer. Så till exempel kan afläggandet af hofrätts-examen i ett ämne för den ene examinatorn kräfva en studiitid af två terminer, under det att en annan examinator icke nöjer sig med mindre än tre terminer.

Vid tentamina hafva också missbruk gjort sig gällande, så att de mest framstående och skickliga studerandena måste begära offentlig examen för att freda sig från en professors godtyckliga behand-ling.

Hvad angår de disciplinära stadgandena i gällande universitets-statuter, så har Utskottet å sid. 19 i sitt betänkande påpekat åtskil-liga §§, som innehålla att vederbörande konsistorier, rektor och nationföreningar skola hålla uppsigt öfver den studerande ungdomen i ändamål att främja flit, sedlighet och god ordning. Men jag vågar påstå, att dessa stadganden äro en död bokstaf, hvilka icke hafva någon betydelse så som de nu tillämpas. Det är ingen, som frågar

efter de studerandes flit. De kunna få ligga vid universiteten huru länge som helst antingen de idka studier eller icke, och de kunna få studera i 10 å 20 år utan att det leder till något resultat. Det finnes ingen myndighet som lägger sig deri.

Slutligen ber jag få nämna att jag icke har något att invända mot det att Utskottet i sitt utlåtande skilt denna fråga helt och hållet från läroverksfrågan.

Om också Kammarens beslut nu icke kan blifva annat än en opinionsyttring, så tror jag dock, att det kan hafva stor betydelse. Jag tror, att någon påstötning i detta ämne är väl behöflig, och jag anser att regeringen icke skall vara obenägen till att i saken något åtgöra. Men deremot tror jag, att åtskilliga akademiska myndigheter tycka ganska illa om att denna fråga bringas på tal. Det gäller här likasom på andra områden, att ingen institution reformerar sig sjelf.

Jag instämmer med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Herr Friherre Nordenskiöld: Då jag instämde med reservanten, ämnade jag icke begära ordet i denna fråga. Jag skulle icke heller hafva gjort det, om icke de många instämmanden i det föredrag, som Utskottets ordförande hållit, gifvit mig anledning att fästa uppmärksamheten å de grunder, på hvilka man fotat förslaget om en förändring i den universitetsundervisning, som hos oss i århundraden lemnat lyckliga resultat. Utskottet har anfört ganska egendomliga skäl. Först talas det om ett resebref. Jag är till följd af mina studier måhända mera hemmastadd i reselitteraturen än de flesta andra i denna Kammar. Jag vet också huru man skall uppskatta en utförlig rese-schildring. Men jag tror icke, att man på en dylik och ännu mindre det anförda *»resebrefvet»* kan grunda någon jemförelse i afseende å förhållandena vid våra universitet och de utländska. Vidare talas i Utskottets motivering om ett förslag, som en akademisk lärare framställt i fråga om åvägbringande af reformer i examensväsendet vid våra universitet. Jag undrar om icke detta förslag till en stor del har sin grund i att denna person måste anställa en mängd tentamina, från hvilka han vill blifva befriad, ehuru jag visst icke vill bestrida att icke antalet tentamina i allmänhet mycket väl kunna minskas. Äfven åberopar Utskottet ett förslag af några yngre akademiska lärare, hvilket förslag dock tyckes vara mycket dunkelt och oklart. När jag läste detta, så förundrade jag mig öfver att de yngre akademiska lärarne kunde uppfatta universitetet i dem så origtigt — efter min uppfattning — som deras betänkande anger. Men till min glädje har jag nu fått veta att det endast var ett fåtal yngre lärare, som framkommit med det åberopade förslaget.

Jag för min del gillar på sätt och vis klämman i Utskottsbetänkandet, men icke motiveringen. Jag tycker icke om mångläseriet, och att studenterna få ligga vid universitetet tills de få gråa hår. Mångläseriet hindrar de studerande att egna sig med tillräcklig kraft åt specialstudier. Detta är en sak, som bör förändras, oberoende af jemförelsen med förhållandena härutinnan vid de utländska universitetet. Men icke skola vi därför taga bort den akademiska friheten

Angående revision af gällande bestämmelser rörande studie- och examensväsendet vid universiteten och Karolinska institutet.
(Forts.)

*Angående
revision af
gällande
bestämmelser
rörande
studie- och
examens-
väsendet vid
universiteten
och
Karolinska
institutet.*

(Forts.)

och göra våra universitet till rena skolor. Då är det bättre att slopa universiteten, med två klasser öka elementarläroverken samt inrätta rena fackskolor och på detta sätt ändra hela vårt högre undervisningssystem. För att rent vetenskapliga studier skola blifva fruktbringande, måste de vara fria. Med denna frihet följer naturligtvis också att den missbrukas och att bland de tusental studerande, hvilka nu finnas vid våra universitet, åtskilliga odågor äfven förekomma hvilkas bestämelse är att gå under, och åtskilliga, hvilkas ringa begåfning ej medgifver dem att med framgång egna sig åt studier vid en högskola. Detta ligger i sakens natur. Men med desse hafva vi här icke att befatta oss. Universitetets lagstiftning bör ej helt och hållet regleras för att rädda dem. Den bör hafva till mål att göra vistelsen vid universitetet så fruktbringande som möjligt för allvarliga, flitiga, begåfvade ynglingar. För desse är lexstudier och allt för mycket reglementerande ytterst skadligt. — Allt för reglementerade studier göra deras idkare rent af refraktiva för verklig vetenskaplig forskning.

Jag får därför yrka afslag å Utskottets hemställan, icke på grund af klämman deri, utan på grund af den efter min tanke betänkliga motiveringen, som föregår densamma.

Herr Hedin: Att jag för min del instämmer i Utskottets hemställan, det har jag redan tillkännagifvit genom mitt instämmande uti min grannes anförande för en stund sedan. Jag får nu med anledning af nästföregående talarens yttrande förklara, att jag äfven instämmer i Utskottets motivering från dess början till dess slut.

När den ärade reservanten mot Utskottets utlåtande hade ordet andra gången, förklarade han, att väl ingen någonsin uppfattat den akademiska friheten på sådant sätt, att den skulle bestå i frihet att låta bli att studera. Han lever, tror jag, i en högre och skönare värld än verklighetens, i de glada och behagliga illusionernas värld. Jag har någon kännedom om universitetsförhållandena, på grund af en lång vistelse vid akademien, och min erfarenhet är den, att der fans hundratals studenter, hvilka uppfattade den akademiska friheten just på det sätt, att man kunde få låta bli att studera och jag skulle alltför illa hafva uppfattat senare tiders företeelser, om förhållandena skulle hafva förändrat sig i så väsentlig grad, att man nu skulle kunna säga, att skolynglingen, som kommer direkt från elementarläroverket och släppes ut alldeles på egen hand, utan någon ledning af lärare, utan annan ledning än den, han eger i sitt allvar och sitt intresse för att studera — i fall han har något sådant intresse — icke skulle råka ut för detsamma som jag under min långa studietid iakttog, nemligen att det var hundratal studerande, som uppfattade sin studiifrihet på det sätt, som karakteriserats af min ärade vän, Utskottets ordförande.

När vidare den ärade reservanten visade sig hysa en sådan fasa för hvad han kallade de »utmätta kurserna», hvilka skulle lägga band på studiifriheten och förmenade, att de skulle vara en hämsko på utvecklingen af de vetenskapliga anlagen och icke egnade att dana män med själfständighet i den praktiska verksamheten, så vill

jag hemställa till benäget öfvervägande, huru stor procent det väl är bland våra studenter, som af naturen äro anvisade att blifva vetenskapliga forskare och författare. Det är en helt ringa procent, och för dem behöfver man icke hysa några bekymmer. De, som drifvas af stora anlag, utaf verklig begåfning, komma nog framåt ändå. Men det är för det stora flertalet, som det är af vigt, att universitetsundervisningen ordnas på sådant sätt, att man tager hand och vård om den studerande ungdomen, så att den akademiska friheten icke missbrukas och blir hvad jag nyss talat om. Detsamma kan sägas derom, att man icke låte studenterna utveckla sig till mogna praktiske och sjelfständige män, som skulle kunna handla sjelfständigt i den offentliga verksamhetens tjänst, om man tvingade dem till regelbundna studier, om man åt dem »utmätte», såsom uttrycket lyder, »kurserna». Hvad är det då för »sjelfständighet» i den offentliga verksamheten, som fordras af de fleste unge män, hvilka träda in på den offentliga embetsmannabanan, till hvilken de fleste utbildade sig? Jag tror icke, att det fordras någon högre grad af andlig sjelfständighet af desse. De hafva att tillämpa hvad de läst, de hafva reglementen och stadganden att rätta sig efter. De uppfostras till tjänsten under sina förmäns tillsyn och ledning. En högre grad af andlig sjelfständighet — den, som verkligen *skapar* något — är likaväl på det praktiska området, som de stora anlagen för vetenskaplig forskning förbehållen åt endast ett ringa fåtal.

Det har sagts af den talare, som nyss hade ordet, att förslaget skulle rubba ett undervisningssystem, som i århundraden gifvit lyckliga resultat. Jag skall icke tala om resultatet — derom kunna meningarna vara delade —, men jag skall nämna något om de höga anor, som den nuvarande ordningen för universitetsstudierna förmenas räkna här i landet. Denna ordning har i sjelfva verket icke så höga anor, som man velat tillskrifva densamma; åtminstone är den förfärliga, den nedtryckande, den förderfliga bördan af preliminär-examina någonting jemförelsevis ganska nytt. Denna börda har icke några höga anor alls. Det är icke så länge sedan Riksdagens båda Kamrar uttalade sig för ett förslag om införande af en annan preliminär-examen, nemligen före de teologiska lärdomsproffen. Jag erkänner, att förslaget tillkom i godt syfte. Man ville »höja prest-bildningen» under framhållande af det betänkliga afbräck, religionen och kyrkan kunde lida, om presterna en vacker dag befunno sig på en lägre lärdomsnivå, vore mindre kunniga än flertalet af deras församlingsledamöter. För att afhjelpa detta inrättade man en examen, förberedande för prestexamen. Men *huru* inrättade man denna examen? Man föreskref ett förhör i latin, grekiska, historia m. m.; men i denna kurs ingick icke en enda af de vetenskaper, som nu för tiden äro långt viktigare än döda språk, dessa vetenskapens nuvarande stormakter, som beta statsvetenskap och naturvetenskap, så att en prest kan gå till sitt värf utan att i statskunskap hafva lärt ens så mycket som inhemtas under ett halft års kurs vid en folkhögskola. Med en sådan examen, med dessa bitar latin och grekiska ville man höja prestbildningen; ett faktum är, att man dermed blott förlängt studiikursen för blifvande prester. Tycker man, såsom den

Angående revision af gällande bestämmelser rörande studie- och examensväsendet vid universiteten och Karolinska institutet.
(Forts.)

Angående siste talaren, icke om mångläseriet, må man då vara med om att, till den kraft och verkan detta förslag kan hafva, sätta ett litet yxbugg till roten på mångläseriets träd; ty förslaget måste leda derhän, att man angriper det oväsande, som kallas preliminärexamina.

Man skall ej förringa den opinion, som uttalats af de femton yngre universitetslärarne. Jag vill icke afgöra huru stor vikt får tillmätas detta uttalande, men af hvad jag om denna sak hört skulle jag för min del vara benägen att sluta, att, äfven om de, som fattat detta beslut, utgjort en minoritet, det dock tilläfsventyrs i hufvudsak representerar den frånvarande majoritetens mening; och det skulle för öfrigt kunna hända i denna sak såsom i så många andra, att meningen hos den minoritet, som gjort sig besvär att taga frågan om hand, är mera värd än den majoritets, som icke bekymrat sig om denna angelägenhet.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Waldenström: Jag skall också be att få lägga några ord in i denna diskussion, emedan frågan rör en sak, som på det högsta intresserar mig. Jag tror, att det skulle vara en mycket stor välgöring, om en förändring i universitetsväsendet kunde åstadkommas i den riktning, som af motionären och Utskottet angifvits; och jag hyser den åsigt, att det förr eller senare blir en absolut nödvändighet. Man må resonnera huru mycket som helst: säkert är att här finnes ofantligt mycket att göra — åtminstone att döma af min erfarenhet af universitetslifvet —, på det att universitetsundervisningen må varda mera fruktbringande än den för närvarande är. Detta erkännes icke allenast af de personer — och dessa äro rätt många — som, fastän stående utanför universitetskretsarne, likväl intressera sig för den högre bildningen, utan ett sådant erkännande ligger också i det beaktansvärda förslag, som blifvit af professor Cleve framställt samt af en del yngre akademiska lärare omfattadt. Låt vara att dessa lärare icke äro så gamla, men det kan hända att de just därför icke hafva så skumma ögon, som många af dem, som kommit till högre ålder.

Det är otroligt, hvad föreläsningarne litet besökas; så var det på min tid, och så är det ännu. Jag har, sedan jag lemnade universitet, ej sällan haft tillfälle att besöka föreläsningssalarne och med egna ögon se, huru det går till. Det är i sanning beklagligt. Många studenter *anmäla* sig visserligen till föreläsningarna, men i föreläsningssalarne sitta icke många. Och hvarför anmäla de sig då? Jo, de äro rädda att annars råka illa ut för professorernas missnöje, när det en gång kommer till tentamen.

Det hände härom året, att en professor vid en termins slut sade till sina åhörare (han är för öfrigt numera biskop): Jag tackar dem bland herrarne, som gått på mina föreläsningar hela terminen och icke blott visat sig på sista tiden för att få det betyg som äsyftas.

Det är heller icke så underligt, att studenterna icke besöka föreläsningarna, ty dessa föreläsningar äro verkligen — naturligtvis med mycket aktningssvärda undantag — ofta af föga eller ingen nytta för studenterna. Jag vill icke tala om, huru det gick till på

min tid, då det t. ex. kunde hända, att en professor, när han föreläste Aristofanes' lustspel *Grodorna*, sysselsatte sig, jag vill minnas på tre föreläsningstimmar med att ådagalägga, att man icke kunde bevisa, huruvida några grodor syntes på scenen eller icke. Men jag har, som sagdt, vid de tillfälliga besök, som jag gjort i Upsala under de senare åren, kunnat öfvertyga mig att det icke är att undra på, att många föreläsningssalar stå så tomma, som nu är fallet.

Denna fråga är af ofantlig stor vikt för den väntade läroverksreformen. Läroverkskomitén har också i sitt betänkande på ett ovedersägligt sätt bevisat, att det är absolut omöjligt att vidtaga någon genomgående omorganisation af läroverken, utan att detta sker i sammanhang med en genomgående omorganisation af undervisnings- och examensväsendet vid universiteten. Det långt öfvervägande flertalet studenter komma till Upsala, icke för att blifva vetenskapsmän, utan för att tillägna sig de studier och de insigter, som de behöfva för att kunna slå sig fram i världen på den ena eller andra lefnadsbanan. Den hjälp, de dervid behöfva i sina studier, få de icke af professorerne, utan de tvingas att vända sig till kollegiigifvare, som plugga i dem dessa kollegier, som i somliga ämnen hellre kunde kallas katekeser än egentliga undervisningsböcker. Vid kollegiundervisningen förekomma nemligen ofta vissa konstanta frågor, som kollegiigifvarne med synnerlig omsorg plugga in i sina alumner, emedan de veta, att dessa återkomma i tentamen för den eller den professor.

Studenten har, såsom det nu är, fasligt litet att skaffa med sina professorer förr, än då han skall tentera för dem och aflägga sina examina. Jag säger således om igen, att det vore en stor välgärning, om Andra Kammaren nu kunde besluta en sådan skrifvelse, som Utskottet föreslagit; ty jag är viss om, att den reform, som Utskottet antydt, är mer än väl behöflig.

Jag yrkar därför bifall till Utskottets förslag.

Herr Thomasson: Jag skall icke länge upptaga Kammarens tid. Tvärtemot den siste talaren skall jag för min del yrka afslag på Utskottets förslag. Att undervisningsväsendet vid våra universiteter behöfver reformeras, derom är jag för min del innerligt öfvertygad; men det kan starkt ifrågasättas, om reformen bör vara sådan, som den motionären föreslagit; ty vi måste väl medgifva, att frågan icke är utredd, och att i densamma finnas många mörka punkter, som tarfva belysning. Att vid sådant förhållande grunda en skrifvelse angående så omfattande förändringar, som den motionären åsyftar, på något så löst, som ett i en lätt framkastad motion åberopadt resebref, samt på ett betänkande, i hvilket, enligt hvad Utskottets ordförande sjelf icke blott erkändt, utan äfven tydligt ådagalagt, saknas utredning om en stor mängd på denna fråga mycket inverkan förhållande synes mig vara något, om jag så må uttrycka mig, för starkt, hvarför jag för min del yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Angående
revision af
gällande
bestämmelser
rörande
studie- och
examens-
väsendet vid
universiteten
och
karolinska
institutet.
(Forts.)

Herr J. G. Siljeström instämde med Herr Thomasson.

Herr von Friesen: Här har så ofta blifvit nämndt, att Utskottet har stödt sitt betänkande på ett resebref. Detta är icke öfverensstämmande med sanna förhållandet. Utskottet har endast öfvermålt att en docent i teologiska fakulteten i Upsala, som under en tid studerat vid universitetet i Leipzig, har, rörande sistnämnda universitet, meddelat åtskilliga faktiska uppgifter från sommarterminen 1884, hvilka uppgifter äro intagna i Utskottets betänkande. För min del har jag ingen anledning att betvifla att dessa faktiska uppgifter, som finnas införda i »Teologisk tidskrift för år 1885», äro rigtiga; att döma af resebrevet i öfrigt äro de meddelade af en person med sundt förstånd och godt omdöme.

Dessutom gälla dessa uppgifter hufvudsakligen den teologiska fakulteten. Öfriga uppgifter i betänkandet äro hemtade från helt annat håll. Jag protesterar mot påståendet, att Utskottet skulle hafva stödt sina uppgifter endast på detta resebref.

Medan jag ännu har ordet, vill jag, med anledning af ett yttrande från min ärade kamrat på stockholmsbänken, Friherre Norden-skiöld, deri han sade sig hafva till sin glädje funnit att de i Utskottets betänkande anförda resolutionerna från yngre akademiska lärare härflöte endast från några yngre akademiska lärares och således icke från hela den yngre lärarepersonalen, fästa uppmärksamheten vid den i Utskottets betänkande meddelade uppgiften, att dessa resolutioner fattats af åtskilliga yngre akademiska lärare, en uppgift, som Utskottet erhållit i motionen och som Utskottet icke funnit någon anledning att betvifla.

Hvad beträffar påståendet att aflåtande af en skrivelse till Kongl. Maj:t icke skulle vara lämpligt, emedan tillräcklig utredning af frågan saknades, så vill jag betona, att Riksdagen skulle, enligt Utskottets förslag, anhålla, »att Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka och utreda, huru vida» etc. Nu frågar jag, huru vida, i fall utredning redan funnes, aflåtande af en sådan skrivelse vore lämpligt eller behöfligt.

Herr Talman! Jag yrkar fortfarande bifall Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt Herr Talmanen till proposition upptagit de olika yrkandena, blef Utskottets hemställan af Kammaren bifallen och skulle, jemlikt 63 § 3 moment Riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Medkammaren.

§ 3.

Föredrogs och lades till handlingarne Konstitutions-Utskottets memorial N:o 9, i anledning af återremiss af Utskottets utlåtande N:o 7, angående väckt motion om ändring af §§ 6, 9, 13, 16 och 20 Riksdagsordningen.

§ 4.

Till behandling förekom vidare Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 10, i anledning af väckta motioner rörande vissa, för medlemmar af konungahuset gällande undantagsbestämmelser i grundlagarne.

*Angående
upphäfvande
af vissa, för
medlemmar
af
konungahuset
gällande
undantags-
bestämmelser
i grund-
lagarne.*

Herr *P. A. Siljeström* hade i en inom Andra Kammaren afgifven motion föreslagit följande grundlagsförändringar, nemligen:

»Regeringsformen: § 44 utgår, eller erhåller denna lydelse: Prinsar af det konungsliga huset må, utan hinder af svensk grundlag i fråga om arfsrätt till tronen, ingå giftermål med in- eller utländsk mans dotter.

§ 45. Orden »eller civilt embete» utgå.

Successionsordningen: § 5 utgår.

§ 6 utgår.

§ 7 utgår.»

I en annan, likaledes inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 197, hade derjemte Herr *A. Magnusson* hemställt, att Riksdagen måtte antaga följande förändrade lydelse af nedanstående grundlagsparagrafer, nemligen:

»1:o Regeringsformens 44 §: Kronprinsen må icke, vid förlust af arfsrätten till riket för sig, barn och efterkommande, gifta sig utau Konungens vetskap och samtycke.

2:o Regeringsformens 45 §: Orden »eller civilt embete» utgå.

3:o §§ 5, 6 och 7 i Successionsordningen må förklaras upphöra att vidare gälla och således borttagas.»

Utskott hemställde emellertid, att Herrar *Siljeströms* och *Magnussons* förevarande motioner måtte af Riksdagen afslås.

Herr *P. A. Siljeström*, hvilken anmält sin reservation emot Utskottets hemställan, erhöi på begäran ordet och yttrade: Redan på 1860-talet framlades inom Konstitutions-Utskottet ett förslag i i samma syfte som det nu föreliggande. Detsamma blef af Utskottet utan föregående öfverläggning afslaget och kom naturligtvis icke längre. För tre år sedan väcktes inom denna Kammare en motion i enahanda syfte. Denna motion hade samma öde; den blef äfvenledes af Konstitutions-Utskottet afstyrkt, likväl såsom protokollet angifver, efter en kort stunds föregående öfverläggning. Konstitutions-Utskottets afstyrkande utlåtande bifölls inom Första Kammaren utan diskussion och inom Andra Kammaren efter en kortare diskussion, under hvilken likväl de talare, som yttrade sig, i det hela talade för motionens syfte. Vid denna riksdag har återigen samma förslag framkommit och åter blifvit af Konstitutions-Utskottet afstyrkt, dock först efter en temligen lång föregående öfverläggning och icke utan att reservationer emot Utskottets afstyrkande anförts af åtskilliga af dess ledamöter, hvilka

Angående dels instämt i motionen helt och hållet, dels gillat den i väsentliga upphäfvande delar. Med hvilket intresse frågan kan komma att omfattas af denna af vissa, för Kammarer i afton, kommer Riksdagens protokoll att utvisa. Det ser medlemmar af emellertid ut som om frågan hade vunnit ökad intresse år efter år af konungahuset och att den således synes hafva framtid för sig.

En särskild omständighet, som tyder derpå och som är ganska gällande undantagsbestämmelser i grundlagarne. anmärkningsvärd, ligger i den väsentligt olika motivering, som af Utskottet användts nu och vid 1883 års riksdag. Vid denna senare riksdag anförde Utskottet såsom skäl för sitt afstyrkande utlåtande, att ifrågasvarande inskränkningar i de kungliga personernas fri- och rättigheter voro »för statens ändamål tillkomna» och hvilade på »allmängiltiga grunder», i fråga hvarom någon närmare utredning icke ansågs erfordras. Man må nu tänka hvad man vill om dessa statsändamål och dessa allmängiltiga grunder, i fråga om hvilka ingen utredning skulle behövas, men dessa skäl voro dock faktiska skäl, voro skäl, grundade på sjelfva sakens natur. Utskottets afstyrkande berodde derpå, att Utskottet ogillade *sjelfva saken*. I detta års Konstitutions-Utskotts utlåtande finner man inga sådana skäl angifna. Utskottet iakttager i afscende derpå den fullkomligaste tystnad vare sig att Utskottets obenägenhet emot förslaget på grund af sakliga skäl minskats eller att Utskottet funnit mindre vikt böra fästas vid de sakliga invändningarne, eller att tidsomständigheterna blifvit sådana, att Utskottet ansett sig icke böra nämna dem.

De skäl, som Utskottet i år anført, äro deremot af formel beskaffenhet. De äro två, och jag skall bedja att få upptaga dem till skärskådande. Jag skall icke heller för min del framlägga de sakskäl, som kunna anföras för förslaget, emedan jag har tillräckligt utvecklat dem dels i sjelfva motionen, dels i den reservation jag fogat vid Utskottets betänkande.

Det väsentligaste skälet kanhända, som Utskottet har anført, är att frågan icke skulle kunna ensidigt afgöras på svensk sida, utan att dertill fordrades äfven norska Stortingets bifall. Jag har i reservationen uttalat mig emot en sådan åsigt och anhåller nu att få ytterligare anføra några skäl, på hvilka jag stöder min åsigt, att Konung och svenska Riksdagen hafva full rätt att afgöra denna fråga utan att i det fallet norska Stortingets samtycke behöfves. Den fråga, som härvidlag står emellan Konstitutions-Utskottets majoritet och mig, är egentligen den, huruvida en ändring af 5 § Successionsordningen kan ske utan att komma i kollision med 2 § Riksakten, ty de öfriga §§ i Successionsordningen, som afhandlas i motionen, äro i detta afseende af mindre betydelse. Inträffar nu, att ett ensidigt å svensk sida gjordt upphäfvande af 5 § Successionsordningen kommer i kollision med 2 § Riksakten, då har jag orätt, Utskottets majoritet har rätt och norska Stortingets bifall erfordras. Inträffar deremot icke en sådan kollision, då har jag rätt, Utskottets majoritet har orätt och norska Stortingets bifall erfordras icke. Allt beror således här på en lagtolkning, och jag skall anhålla att få framställa en tolkning af 2 § Successionsordningen, som jag, för min del, tror vara den rätta, det må sedan bero på Kammarer att gilla eller ogilla densamma.

Innan jag går vidare, ber jag, att få läsa upp dessa paragrafer,

så att man må hafva fullt klart för sig hvarom frågan här gäller. I Successionsordningen lyder 5 § sålunda: »Prins af det Kongl. huset må ej gifva sig utan Konungens vetskap och samtycke. Sker det ändå, hafve han förverkat arfsrätt till riket för sig, barn och efterkommande. Lag samma vare, om han, med eller utan Konungens vetskap och samtycke, tager till gemål enskild svensk eller utländsk mans dotter. Dock vare honom ej förment, att med Konungens vetskap och samtycke taga gemål af svenska konungahuset, inom, i svensk lag, ej förbudna leder.»

Angående upphäfvande af vissa, för medlemmar af konungahuset gällande undantagsbestämmelser i grundlagarne.
(Forts.)

Den andra paragrafen i Riksakten, med hvilken upphäfvandet af föregående 5 § Successionsordningen kunde komma i kollision lyder som följer: »Tronföljden skall vara rätt nedstigande och agnatisk, sådan som den finnes bestämd i den af Svea Rikes Ständers beslutna, och af Konungen antagna Successionsordning af den 26 September 1810.»

Jag behöfver icke uppläsa mera af denna paragraf. Innan jag fortsätter vill jag i denna paragraf i stället för orden »rätt nedstigande» sätta ordet »lineal». Jag gör detta för korthetens skull, emedan jag i mitt anförande kommer att ofta citera ordet. Det är eljest fullkomligt likgiltigt, om man använder det ena eller andra, efter båda uttrycken hafva alldeles samma betydelse. Jag gör detta dock ej endast för korthetens skull, utan äfven derföre att »lineal» är det rigtigare uttrycket. Denna paragraf i Riksakten är nemligen ingenting annat och skall icke heller vara annat än en afskrifning i svensk öfversättning af 6 § i Norges Grundlov, som blifvit införd i Riksakten. I Norges Grundlov heter det nu icke »rätt nedstigande», utan »lineal». Det synes visserligen vara likgiltigt, hvilket man säger, då orden hafva samma betydelse, men det kan icke vara utan intresse att påpeka den lättfärdighet, med hvilken man gick till väga, då Riksakten skrefs, i det man tillät sig nyttja olika uttryck för en teknisk term i den norska och i den svenska upplagan af Riksakten, hvilken handling är af så ofantlig vikt för bestämmandet af det lagliga förhållandet mellan de båda rikena. Det kan, såsom sagdt, vara af liten betydelse, då båda uttrycken betyda detsamma, men ingen lagkarl eller språkarl kan i en sådan handling gilla en sådan frihet. Det må äfven gälla såsom en illustration till en annan, jag vill icke säga förfalskning, men felaktig öfversättning, af större betydelse, som begåtts i denna samma paragraf, och hvarpå jag senare skall bedja att få fästa uppmärksamheten.

Hvad nu i allmänhet beträffar tolkningen af lagparagrafer och af denna i synnerhet, så utgår jag från det antagandet att den paragraf, som skall tolkas, korrekt uttryckt, d. v. s. att den mening som lagstiftaren velat hafva i paragrafen uttryckt, verkligen är i grammatikaliskt och lexikografiskt afseende korrekt uttryckt. Antages icke detta, då är all lagtolkning fäfang. Gärdet är uppgifvet för lösa gissningar och man kan komma till hvilket resultat man behagar. Om nu 2 § i Riksakten lydde så: »Tronföljden skall vara sådan som den finnes bestämd i den af Svea Rikets Ständers beslutna och af Konungen antagna Successionsordning», skulle jag icke ett ögonblick tveka att gifva Utskottets majoritet rätt. Meningens tonvigt ligger

Angående upphäfvande af vissa, för medlemmar af kongahuset gällande undantagsbestämmelser i grundlagarne. (Forts.)

på ordet *sådan* och utsäger att tronföljden skall vara sådan och icke annorlunda beskaffad, än den af svenska Successionsordningen bestämmes. Det är intet tvifvel att de undantagsbestämmelser, som förekomma i Successionsordningen skulle ingå i detta uttalande af paragrafen Lydde åter paragrafen sålunda: »Tronföljden skall vara rätt nedstigande och agnatisk och i allo sådan som den bestämmes i den svenska Successionsordningen», skulle jag likaledes gifva Utskottet rätt och icke göra den ringaste anmärkning. Men då det heter, att »tronföljden skall vara rätt nedstigande och agnatisk, sådan som den finnes bestämd i den svenska Successionsordningen», då blifver förhållandet ett annat. Meningens tonvigt ligger på orden »lineal och agnatisk» och paragrafen utsäger direkt ingenting annat än att tronföljden skall vara lineal och agnatisk. Men som en arfsföljd kan vara lineal och agnatisk på mera än ett sätt, så tilläggas, att den skulle vara lineal och agnatisk *på det sätt som* i Successionsordningen bestämmes. En sådan tolkning af denna paragraf blir ännu tydligare och i språkligt hänseende än mera berättigad, om man iakttager den omständigheten, att här förekommer ett groft fel i den svenska öfversättningen. Paragrafen är och skall vara hemtad ur Norges Grundlovs 6 §, der det heter att tronföljden skall vara lineal och agnatisk, icke *sådan som*, utan »*således som*» den är bestämd i den svenska Successionsordningen. Detta uttryck kan icke på svenska öfversättas med *sådan som*, utan med *så som* eller *på sätt som*, och paragrafen skulle således lyda: »Tronföljden skall vara rätt nedstigande och agnatisk, *på det sätt som* är bestämdt i svenska Successionsordningen.

Under sådana omständigheter kan jag icke komma till någon annan slutsats, än att denna paragraf innehåller, det tronföljden skall vara *lineal och agnatisk* enligt den vidfogade förklaringen. Någon annan fordran har icke gjorts från norsk sida. Något annat är i riksakten icke uttaladt, än att tronföljden skall vara lineal och agnatisk, på det sätt som den finnes bestämd i svenska Successionsordningen, hvilket sker i denna grundlags 1:a paragraf, och utförligt afhandlas i Naumanns »Svensk Statsförfattningsrätt» för den som vill hafva närmare upplysning härom. Om nu denna tolkning är riktig, så blir den återstående delen af frågan ganska enkel. Man må nemligen vara huru villig som helst att göra stora offer, till och med offer af grundlagsparagrafer på det unionella altaret, så tror jag dock icke, att någon motsäger mig, då jag påstår, att vi i Sverige hafva full rätt att ändra våra grundlagar huru som helst vi behaga, blott vi icke komma i kollision med Riksakten, och i denna fråga skall jag i det fallet gerna tillägga Norges grundlov. Komma vi nu verkligen i konflikt med 2 § Riksakten, i fall vi t. ex. medgifva en tronföljare att äkta en enskild mans dotter? Blir tronföljarens egen lineala och agnatiska descendens förändrad genom hans giftermål med en enskild mans dotter? Naturligtvis icke. Blir hans afkomlingars lineala och agnatiska descendens i någon mån olika? Lika litet, i fall en son är en son och en dotter är en dotter, vare sig att modren är född prinsessa eller född af borgerliga föräldrar. Den lineala eller agnatiska descendensen förändras icke genom ett giftermål. Således kommer man genom afskaffandet af 5 § Successionsordningen alldeles

icke i någon kollision med Riksakten, och följaktligen har Sverige enligt min tanke rätt att ensidigt ändra denna paragraf. Norge har påtagligen icke förbehållit sig någon rätt att bestämma om giftermålsförhållandet, utan endast om arfsrätten, och jag kan knappt föreställa mig, att man i Norge skulle taga särdeles illa upp, om ensidigt fattades ett beslut i denna fråga. Detta var nu den ena invändningen Utskottet gjort mot förslaget, och som jag försökt att på detta sätt gendrifva.

Den andra af Utskottet framställda anmärkningen är, att Riksdagen svårligen kan fatta beslut i en sådan fråga på en enskild riksdagsmans motion, utan att ett förslag derom måste framkomma till Riksdagen från regeringen. Deremot har jag ingenting att invända. Jag finner invändningen ganska riktig, såsom jag ock medgifvit i min reservation. Men det oaktadt kan jag icke anse det vara öfverflödigt att en motion blifvit väckt, ty jag föreställer mig, att regeringen torde hafva någon betänklighet vid att framställa ett sådant förslag till Riksdagen, om icke någon yttre anledning dertill föranledt, såsom t. ex. just ett Riksdagens bifall till en sådan motion som den föreliggande. Ett sådant bifall skulle naturligtvis vara en stark anledning för regeringen att till en följande Riksdag göra framställning i ämnet. Det är ock ur den synpunkten jag nu tillåter mig att förorda min motion. Önskar icke Riksdagen en förändring i dessa förhållanden, visar den icke något intresse för motionens syftning, så har man onekligen mindre anledning att vänta något förslag från regeringen. Visar åter representationen något deltagande för saken, så skulle detta otvifvelaktigt vara motiv nog för framläggandet af ett förslag i ämnet. Detta lemnar jag emellertid åt Kammarrens bepröfvande att afgöra och inskränker mig till att yrka afslag å Utskottets hemställan samt bifall till min motion.

Vidare anförde:

Herr Lasse Jönsson: Då motionären nu icke yrkat bifall till den delen af sin motion, som afsåg, att prinsar skulle få innehafva civila embeten, kan jag förbigå att yttra mig i denna sak och yrkar således endast bifall till Utskottets förslag härom.

Hvad den andra delen vidkommer, som han omtalat i sin reservation, så var den föremål för allvarsamma öfverläggningar inom Utskottet, och de, som förstodo att tolka grundlagen bättre än jag, åberopade flere författare för den åsigten, att Riksakten icke skulle vara oberörd af, om Riksdagen fattade ett sådant beslut som motionären föreslagit, utan att det skulle kunna inträffa, att vid ett blifvande tronskifte, Norge kunde anse sig böra få en konung och Sverige en annan. Utskottet har därför ansett, att, om en ändring i den ifrågasatta rigtningen skulle ske, Kongl. Maj:t derom borde framlägga proposition till såväl norska Stortinget som svenska Riksdagen, och, om förslaget då på någotdera stället ej vunne bifall, så vore det förfallet.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Angående
upphäfvande
af vissa, för
medlemmar
af
konungahuset
gällande
undantags-
bestämmelser
i grund-
lagarne.
(Forts.)

Angående upphäfvande af vissa förmedlemmar af kongehuset gällande undantagsbestämmelser i grundlagarne. Herr Magnusson: Då den förste talarens förslag och min motion i allt väsentligt öfverensstämman, så ber jag att få instämman i den ärade talarens yrkande, uppå de skäl han anført.

Herr P. A. Siljeström: Med anledning af Herr Lasse Jönssons yttrande, att jag skulle afstått från mitt yrkande om att prinsar skulle få bekläda civila embeten, ber jag få säga, att detta var en missuppfattning af den ärade talaren. Jag yrkade tvärtom bifall till min motion i sin helhet.

(Forts.)

Herr Andersson i Malmö: Då jag icke kunnat vara med om att tillstyrka bifall till herr Magnussons och Siljeströms motioner, ber jag att härför få angifva skälen. Jag börjar dervid med 45 § Regeringsformen, i hvilken påyrkats den förändring, att förbudet för prinsar att bekläda civila embeten skall upphöra. Detta förslag till förändring har uppenbarligen sin grund deri, att Riksdagen innevarande år afslagit Kongl. Maj:ts framställning om apanage åt en af prinsarne. Skulle jag ställas i valet emellan att rösta för apanage åt en prins eller att medgifva honom rätt till civila embeten, skulle jag icke hysa någon tvekan. Jag anser nemligen det vara högst betänkligt att medgifva prinsar en sådan rättighet. Han skulle i så fall ofta få se exempel af att bördan föredrages framför förtjensten hos dem, som egnat sitt hela lif åt embetsmannakallet och hvilka vid tillsättningen af en syssla skulle lätt kunna blifva förbigången af en prins.

Man säger, att en stor orättvisa begås, då det icke medgifves en prins att söka förtjena sitt eget bröd, men man har ju icke betagit honom denna rättighet, ehuru man nekar honom inträde på tjänstemannabanan. Hela vida fältet står ju annars öppet för honom och det finnes många andra sätt, på hvilka han lika väl kan försörja sig. Jag vill nu icke tala om jordbruket och skogsskötseln, ehuru dessa näringar väl icke vore mera nedsättande för en prins, än om han blefve postmästare eller tullförvaltare.

Detta har varit hufvudsakliga skälet, hvarför jag icke kunnat tillstyrka de väckta motionerna i afseende på förändring af 45 § Regeringsformen. Hvad sedan beträffar den omständighet att prinsar skulle få rätt att gifva sig med icke prinsessor eller ega förctaga resor utom lands utan sin faders samtycke, synes mig detta vara af mindre betydnenhet. Men jag anser den nu framställda formen för dessa frågors lösning icke vara den rätta; ty denna fråga bör icke utgå från endera svenska eller norska representationen, utan bör väckas och lösas af begge dessa parter på en gång. Annars kan det hända, att ett sådant förslag antages af svenska Riksdagen, men icke af norska Stortinget, och då finge man en oegentlighet mellan svenska och norska grundlagen. Om sålunda svenska Riksdagen medgäfvade en prins att äkta en icke prinsessa, men Norges Storting icke bifallit detta, skulle det kunna inträffa, att denna prins blefve konung i Sverige, men icke i Norge.

Derför har jag icke heller kunnat tillstyrka motionen i denna

del, utan instämt i det slut, hvartill Utskottet kommit, och jag yrkar därför bifall till Utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det propositioner gifvits i enlighet med de yrkanden, som förekommit, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

*Angående
upphäfvande
af vissa, för
medlemmar
af
konungahuset
gällande
undantags-
bestämmelser
i grund-
lagarne.
(Forts.)*

§ 5.

Föredrogs och bifölls Riksdagens Kanslideputerades Memorial N:o 2, angående förhöjning i gratifikationerna åt tjänstemännen och vaktbetjente i tryckeriexpeditionen.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Sammansatta Stats-, Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 3, med anledning af väckt motion om förstärkande af Riksbankens grundfond samt utvidgning af bankens sedelutgifningsrätt, m. m.;

Banko-Utskottets memorial:

N:o 12, i fråga om ändringar i gällande reglemente för Riksbankens styrelse och förvaltning; och

N:o 13, med förslag till ändring i instruktionen för Riksdagens Revisorer vid Riksbankens afdelningskontor; samt

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 2, i anledning af dels skiljaktiga beslut, dels återremiss i vissa delar af Utskottets i Utlåtandet N:o 1 framlagda lagförslag.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträden.

§ 7.

Härefter begärdes ordet af Herr Sjöberg i Stockholm, som yttrade: Vid början af förmiddagens sammanträde bordlades för andra gången såväl Stats-Utskottets Memorial N:o 63, angående statsregleringen för år 1887, som äfven samma Utskotts Memorial N:o 64, med förslag till två stadganden i det nya reglementet för Riksgäldskontoret. Det är särskildt med fäst afseende på innehållet af det förstnämnda memorialet, N:o 63, som jag tillåter mig, Herr Talman, hemställa, att, med hänsyn till möjligheten af riksdagens snara afslutande, förutnämnda begge ärenden måtte å föredragningslistan för morgondagens plenum uppföras främst bland de två gånger bordlagda ärendena.

Med bifall till den af Herr Sjöberg sålunda gjorda framställning beslöt Kammaren, att Stats-Utskottets Memorial N:is 63 och 64 skulle

å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras främst bland de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 11 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.